
Plan rozwoju lokalnego miasta Poręba na lata 2005 - 2013

Plan rozwoju lokalnego miasta Poręba

Opracowanie dokumentu:

Marek Lichoń

konsultacje:

Stanisław Fiszer

Bogusław Hajda

Górnośląska
Agencja Rozwoju
Regionalnego S.A.

Regionalne Centrum Obsługi Inwestora
Górnośląska Agencja Rozwoju Regionalnego SA
40-042 Katowice, ul. Wita Stwosza 31

Plan rozwoju lokalnego miasta Poręba

Spis treści

Spis treści	3
Rozdział 1. Wprowadzenie	4
Rozdział 2. Strategiczne reguły rozwoju miasta	6
2.1 Strategiczne cele planu	6
2.2 Kluczowe reguły planu rozwoju lokalnego	7
Rozdział 3. Uwarunkowania przestrzenne rozwoju miasta	8
3.1 Środowisko geograficzne	9
3.2 Ochrona zasobów środowiska przyrodniczego	10
3.3 Infrastruktura techniczna	13
Komunikacja drogowa	13
Zaopatrzenie w wodę	14
Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków – sieć kanalizacyjna	14
Gospodarka odpadami	15
Zaopatrzenie w ciepło	16
Zaopatrzenie w gaz	16
Zaopatrzenie w energię elektryczną	16
Telekomunikacja	17
3.4 Nieruchomości i majątek komunalny	17
3.5 Turystyka	18
3.6 Obiekty dziedzictwa kulturowego	19
Rozdział 4. Opis sytuacji gospodarczej miasta	21
4.1 Demografia	21
4.2 Gospodarka	22
4.3 Bezrobocie	25
Rozdział 5. Zagadnienia społeczne	28
5.1 Mieszkalnictwo	29
5.2 Usługi dla ludności	30
Edukacja	30
Ochrona zdrowia	31
Kultura i sport	31
Handel i inne usługi	32
5.3 Bezpieczeństwo publiczne	33
5.4 Pomoc społeczna	34
Rozdział 6. Zadania służące realizacji planu rozwoju	35
6.1 Możliwości finansowe budżetu miasta	35
Literatura i dokumenty wykorzystane w planie:	40

Rozdział 1. Wprowadzenie

Plan rozwoju lokalnego miasta Poręba jest dokumentem zawierającym strategiczne cele rozwoju miasta, zadania służące realizacji tych celów oraz planowane projekty inwestycyjne wynikające z przyjętych zadań. Przyjęte ustalenia obejmują horyzont do 2013 roku, czyli bieżący (do 2006 roku) i kolejny okres programowania budżetu funduszy strukturalnych Unii Europejskiej. Ze względu na specyficzne warunki planowania budżetu (w tym zagrożenia stabilności dochodów budżetu) oraz stan przygotowania projektów inwestycyjnych plan zawiera oszacowanie wydatków inwestycyjnych tylko dla okresu lat 2004-2006. Określenie przybliżonej wielkości wydatków inwestycyjnych w latach 2007-2013 będzie możliwe po opracowaniu koncepcji poszczególnych przedsięwzięć oraz przygotowaniu dokumentacji technicznej dla inwestycji infrastrukturalnych.

Konieczność sporządzenia planu rozwoju lokalnego została wprowadzona w związku z ubieganiem się o dotacje z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Plan jest obowiązkowym załącznikiem do wniosku o dofinansowanie w formie dotacji projektów inwestycyjnych w ramach priorytetu „rozwój lokalny” Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego na lata 2004-2006 (ZPORR). Projekty inwestycyjne mogą dotyczyć rozwoju obszarów wiejskich (i miast do 20 tys. mieszkańców) oraz obszarów restrukturyzowanych, których lista została ustalona przez Ministerstwo Gospodarki i Pracy.

Zadaniem planu rozwoju lokalnego jest wykazanie, że projekty inwestycyjne służą osiągnięciu strategicznych celów gmin, ich związków lub powiatów oraz że projekty te są możliwe do wykonania przy zakładanych dochodach i wydatkach budżetowych. Przykładowa struktura planu rozwoju lokalnego została zamieszczona w oficjalnej wersji Uzupelnienia ZPORR z dnia 16 kwietnia 2004 roku (została jednak usunięta z końcowej wersji dokumentu opublikowanej w Dzienniku Ustaw). Zaproponowana struktura planu łączy wnioski z analizy społeczno-gospodarczej gmin przedstawionej w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego z elementami metodologii programowania strategicznego w Unii Europejskiej.

W trakcie prac nad planem nastąpiły zdarzenia, które w istotny sposób zmieniają funkcje planu rozwoju lokalnego Poręby. Na początku lutego ogłoszono wyniki konkursu na dofinansowanie projektów w ramach działania „obszary restrukturyzowane” z 2004 roku. Na początku drugiej dekady lutego br. (około 12 lutego) Urząd Marszałkowski województwa śląskiego ogłosił wstępne terminy konkursów na dofinansowanie projektów w ramach ZPORR w 2005 roku. W ogłoszeniu znalazło się zastrzeżenie, że konkurs w ramach działań „obszary wiejskie” i „obszary restrukturyzowane” dotyczy tylko projektów z zakresu turystyki, odnawialnych źródeł energii oraz poprawy jakości powietrza. W dodatku oficjalne ogłoszenie konkursu jest uzależnione od wejścia w życie przepisów dotyczących pomocy publicznej w tych trzech dziedzinach. Zarówno wielkość przyznanych dotacji w ramach konkursu z 2004 roku, jak i dodatkowe warunki związane z ubieganiem się o dotacje świadczą praktycznie o braku możliwości ubiegania się miasta o dotacje w ramach ZPORR na lata 2004-2006.

Bieżąca sytuacja w zakresie ubiegania się o dotacje w ramach działań 3.1 oraz 3.2 priorytetu „rozwój lokalny” w województwie śląskim zaskoczyła władze samorządowe wielu

Plan rozwoju lokalnego miasta Poręba

gmin, które przez cały okres po upływie terminu składania wniosków w ramach pierwszego konkursu w 2004 roku tworzyły nowe plany rozwoju lokalnego przy dużym wysiłku zespołów projektowych i ponoszonych wydatkach finansowych. Dotychczas ani Zarząd Województwa Śląskiego, ani odpowiednie służby Urzędu Marszałkowskiego nie wyjaśniły powodów takiego postępowania.

Zmiana funkcji planu rozwoju lokalnego będzie polegać na zwiększeniu znaczenia wyboru celów strategicznych i zadań gminy oraz ograniczeniu znaczenia prognoz finansowych budżetu. Plan będzie wykorzystany do ubiegania się o dotacje z kolejnego programu na lata 2007-2013. Konieczna będzie jego aktualizacja na przełomie lat 2006-2007.

Opracowanie składa się z trzech zasadniczych części. Pierwsza część o charakterze analitycznym obejmuje rozdziały od trzeciego do piątego i zawiera opis uwarunkowań przestrzennych, ekonomicznych i społecznych wraz z określeniem problemów wynikających z tych uwarunkowań.

W kolejnych dwóch rozdziałach (szóstym i siódmym) znajduje się lista zadań gminy związanych z rozwiązywaniem problemów istotnych dla rozwoju miasta oraz ogólna charakterystyka projektów inwestycyjnych w kolejnych okresach programowania Unii Europejskiej.

Ostatnia część obejmuje zagadnienia finansowania i kontroli realizacji projektów. Zawiera prognozę budżetu miasta, proponowane mierniki wykonania planu oraz opis wdrażania, monitoringu i oceny wykonania planu.

Plan rozwoju lokalnego powinien być dokumentem użytecznym, który znacznie lepiej od dotychczasowych dokumentów pokazuje logikę planowania rozwoju gminy i pozwala uzasadnić podejmowanie decyzji w wypadku konkretnych przedsięwzięć inwestycyjnych.

Rozdział 2. Strategiczne reguły rozwoju miasta

2.1 Strategiczne cele planu

Zamierzeniem planu jest harmonijny rozwój miasta Poręba poprzez poprawę jakości życia mieszkańców Poręby oraz zapewnienie nowych możliwości rozwoju miasta.

Tworzenie **planu rozwoju lokalnego** uwzględni trzy kluczowe cele rozwoju lokalnego:

- rozwój społeczny uwzględniający potrzeby mieszkańców miasta; wzmocnianie więzi społeczności lokalnej, poprawę jakości usług dla mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia, edukacji, bezpieczeństwa publicznego oraz pomocy społecznej.
- skuteczną ochronę środowiska naturalnego i efektywne wykorzystanie zasobów, w tym zastępowanie wykorzystania zasobów nieodnawialnych przez zasoby o charakterze substytucyjnym.
- rozwój ekonomiczny miasta i tworzenie nowych szans zatrudnienia, charakteryzujących się większym poziomem stabilności i atrakcyjności miejsc pracy.

Poprawa jakości życia mieszkańców miasta wymaga osiągnięcia wyższych standardów usług dla ludności, działalności gospodarczej, budownictwa i zagospodarowania przestrzeni. Harmonijny rozwój miasta może być osiągnięty poprzez zintegrowanie planów ekonomicznych i przestrzennych rozwoju miasta. Oznacza to uwzględnianie czynnika przestrzeni w planach ekonomicznych rozwoju miasta (tereny zielone i krajobraz jako zasoby nieodnawialne) i stosowanie wysokich wymagań jakościowych dotyczących projektowania zagospodarowania terenów i prac budowlanych; jak również uwzględnianie efektywności ekonomicznej w planie zagospodarowania przestrzennego obszaru miasta.

Plan rozwoju lokalnego powinien zwiększyć indywidualne szanse rozwoju mieszkańców miasta poprawę jakości i dostępności usług oraz zatrudnienia. Powinien również służyć poprawie ochrony środowiska naturalnego, w tym szczególnie zasobów nieodnawialnych. Poprawa jakości życia mieszkańców wymaga także uwzględnienia problemu zwiększenia możliwości wyboru sposobu przemieszczania się ludzi i towarów na obszarze miasta.

Plan rozwoju lokalnego miasta Poręba musi uwzględnić wiele wskazań i szereg rozwiązań ujętych w formie ustaw i rozporządzeń na szczeblu krajowym, aktualne (lata 2004-2006) i przewidywane (lata 2007-2013) kierunki ujęte w projekcie Narodowego Planu Rozwoju, aktualną strategię rozwoju województwa śląskiego i założenia do jej aktualizacji oraz plany powiatowe i sąsiednich gmin.

Plan rozwoju lokalnego miasta Poręba

2.2 Kluczowe reguły planu rozwoju lokalnego

Przygotowanie spójnego i skutecznego planu rozwoju wymaga przyjęcia na początku prac nad planem jasnego zbioru reguł podejmowania decyzji.

Oto proponowane najważniejsze reguły przygotowania **planu**:

- ✓ Ochrona walorów krajobrazowych obszaru miasta i ograniczanie do minimum przeznaczania nowych terenów pod inwestycje typu „greenfield” poprzez podejmowanie działań na rzecz ponownego wykorzystania terenów przemysłowych i koncentrację działalności gospodarczych na terenach wyznaczonych pod te działalności.
- ✓ Promowanie rozwiązań o mieszanych funkcjach zagospodarowania terenów, które zapewnią najbardziej efektywne wykorzystanie terenów, których wykorzystanie służy zaspokojeniu potrzeb społecznych, kulturowych i ekonomicznych mieszkańców miasta.
- ✓ Dywersyfikacja działalności gospodarczych na obszarze miasta z jednoczesnym zachowaniem dotychczasowych funkcji obszarów wiejskich. Odnowa lub rewitalizacja obszaru centrum miasta.
- ✓ Tworzenie warunków dla zwiększenia szans ekonomicznego rozwoju na obszarze miasta.
- ✓ Promowanie wybranych działalności przy uwzględnieniu wspierania działalności związanymi z nowoczesnymi technologiami, wysoką wartością dodaną, rozwojem kwalifikacji pracowników oraz wzrostem konkurencyjności przedsiębiorstw i poprawą wizerunku miasta.
- ✓ Wyznaczenie nowych terenów pod budownictwo mieszkaniowe i działalności gospodarcze we właściwej skali i odpowiedniej lokalizacji, aby zaspokoić potrzeby mieszkańców i umożliwić poprawę wyników ekonomicznych przedsiębiorstw.
- ✓ Zapewnienie wygodnego dostępu do usług i możliwości wyboru środków transportu przez mieszkańców miasta.
- ✓ Ochrona zasobów naturalnych z uwzględnieniem obszarów szczególnej ochrony przyrodniczej oraz szczególnego zagrożenia skażeniem lub zniszczeniem dotychczasowych funkcji.
- ✓ Promowanie rozwiązań uwzględniających oszacowanie i ochronę walorów krajobrazowych terenów, odzwierciedlających ich charakter, różnorodność biologiczną oraz naturalne piękno krajobrazu.
- ✓ Ochrona terenów rolniczych o wysokiej jakości gleby.
- ✓ Ochrona i promowanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego.

Rozdział 3. Uwarunkowania przestrzenne rozwoju miasta

Poręba jest miastem liczącym 9 tysięcy mieszkańców, leżącym w północno-wschodniej części województwa śląskiego, w powiecie zawierciańskim. Poręba jest jedną z dwóch gmin miejskich w powiecie zawierciańskim. Graniczy od wschodu z miastem Zawiercie, ważnym lokalnym ośrodkiem przemysłowym i siedzibą powiatu. Pozostałe sąsiednie gminy to: Myszków – od północy (siedziba powiatu myszkowskiego), Siewierz – od zachodu (powiat będziński) oraz Łazy – od południa (gmina miejsko-wiejska w powiecie zawierciańskim).

Miasto jest położone wzdłuż drogi krajowej nr 78, będącej głównym szlakiem komunikacyjnym z Górnego Śląska do Kielc. Miasto Poręba jest pod względem zajmowanego obszaru najmniejszą gminą powiatu zawierciańskiego, a jego powierzchnia wynosi 40,04 km².

Rysunek 1. Położenie Poręby w powiecie zawierciańskim (Źródło: Plan gospodarki odpadami dla miasta Poręba na lata 2004-2011, Arcadis Ekokonrem, sp. z o.o., sierpień 2004, s. 4)

Plan rozwoju lokalnego miasta Poręba

3.1 Środowisko geograficzne

Poręba położona jest na pograniczu Garbu Tarnogórskiego i Wyżyny Woźnicko-Wieluńskiej (Progu Woźnickiego). Garb Tarnogórski, będący częścią Wyżyny Śląskiej, stanowi lekko wyniesioną, rozciągniętą równoleżnikowo płytę wapiennych osadów triasowych i obejmuje większą, południową i środkową część gminy. Wyżyna Woźnicko-Wieluńska (Próg Woźnicki), obejmująca część północną gminy, jest pasem wzniesień biegnącym od okolic Kluczborka poprzez Olesno, Lubliniec, Woźniki, sięgając Poręby i zachodnich obrzeży Zawiercia.

Rysunek 2. Położenie Poręby na tle regionów fizyczno-geograficznych .

(Źródło: Program ochrony środowiska dla powiatu zawierciańskiego na lata 2004-2011. Załącznik: Stan środowiska powiatu zawierciańskiego w 2002 roku, Arcadis Ekokonrem, sp. z o.o., grudzień 2003.

Zabudowa miejska wraz z infrastrukturą przemysłową znajduje się w części środkowej obszaru miasta, wzdłuż drogi krajowej nr 78. W części północnej gminy przeważa krajobraz rolniczy. Grunty rolne i użytkowane rolniczo stanowią prawie połowę powierzchni miasta. Część południową obszaru gminy zajmują lasy.

Miasto Poręba leży w przeważającej części na obszarze zlewni Czarnej Przemszy. Jedynie północno-wschodni skraj gminy, obejmujący niespełna 5% powierzchni gminy leży w obrębie zlewni Warty. Osią hydrograficzną i głównym ciekim kształtującym stosunki wodne w rejonie Poręby jest rzeka Czarna Przemsza. Rzeka przepływa przez centralną część miasta ze wschodu na zachód, wzdłuż drogi krajowej nr 78 na odcinku blisko 9 km. Czarna Przemsza ma swoje źródło we wschodniej części Zawiercia. Zlewnia Czarnej Przemszy pokrywa powierzchnię 1046 km², z czego na teren gminy Poręba przypada około 3,5 %.

Podstawowa strukturą wodonośną na terenie gminy jest Główny Zbiornik Wód Podziemnych nr 454 Olkusz-Zawiercie, rozciągnięty na obszarze 732 km² pomiędzy linią Trzebinia-Będzin-Piekary Śląskie na zachodzie a Olkuszem i Zawierciem na wschodzie. Tworzą go węglanowe osady dolnego i środkowego triasu. Zbiornik wchodzi w skład struktury geologicznej zwanej Monokliną Krakowsko-Śląską. Jego szacunkowe zasoby dyspozycyjne osiągają 391 tys. m³ na dobę. Dość duży jest też poziom zasobów na obszarze miasta Poręba, wynoszący 6,18 l/s/km², co świadczy o dużej zasobności samej gminy, która prawie w całości położona jest na zbiorniku. Poziom wodonośny zbiorników na obszarze Poręby jest bardzo podatny na zanieczyszczenia ze względu na miejscowe warunki geologiczne (wychodnie utworów triasowych na powierzchni, szczelinowy charakter zbiorników oraz niewielki stopień izolacji od powierzchni terenu przez utwory nieprzepuszczalne). Warstwa wodonośna w wielu rejonach, poza wychodniami serii węglanowych, ma charakter artezyjski.

Obszar miasta graniczy od strony północnej z Jurą Krakowsko-Częstochowską. Występują tu tereny otwarte o dużych walorach krajobrazowych wraz z punktami widokowymi. Dolina Czarnej Przemszy jest obszarem charakteryzującym się cennymi walorami przyrodniczymi i dużym urozmaiceniem krajobrazu. Na rzece utworzono dwa zbiorniki wodne – Poręba I i Poręba II, które stwarzają dogodne warunki dla rozwoju miejscowej fauny. Bory sosnowe rosnące na pograniczu gmin Poręba i Łazy oraz dolina Czarnej Przemszy tworzą lokalny mikroklimat sprzyjający turystyce i wypoczynkowi.

Plan rozwoju lokalnego miasta Poręba

3.2 Ochrona zasobów środowiska przyrodniczego

Krajobraz kształtuje sposób postrzegania obszaru gminy, przyciąga inwestorów, turystów oraz osoby, które chcą zamieszkać na tym obszarze. Miasto Poręba posiada cenne zasoby przyrodnicze oraz duże walory krajobrazowe. Aktualnie w granicach miasta nie ma obszarów podlegających formalnej ochronie prawnej. Są tylko pomniki przyrody: dąb szypułkowy przy drodze nr 78, dwa buki (znajdujące się na „Turkowej Górze” w zalesionej południowej części miasta) oraz dwie lipy drobnolistne (Poręba–Krzemienda).

Zgodnie z uregulowaniami prawnymi z zakresu ochrony środowiska Poręba posiada gminny plan gospodarki odpadami i planuje przygotowanie gminnego programu ochrony środowiska w 2005 roku. Wymienione dokumenty prawa miejscowego oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Poręba będą zawierać opis stanu aktualnego oraz planowane przedsięwzięcia w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Poręby uwzględnia powstanie dwóch rezerwatów przyrody: „Las Poręba” przewidziany jako rezerwat częściowy dla ochrony unikalnej roślinności oraz „Poręba Stawki” jako rezerwat ścisły, również dla ochrony roślinności i naturalnych torfowisk. Ważnym elementem planów ochrony środowiska przyrodniczego jest także utworzenie obszaru chronionego krajobrazu obejmującego naturalny korytarz ekologiczny w dolinie Czarnej Przemszy oraz teren proponowanego skansenu wraz z otoczeniem leśnym (Fryszarka). Proponuje się też rozszerzenie listy pomników przyrody (grusza przy ul. Dzielnej nad Czarną Przemszą oraz zespół dębów przy ul. Zakładowej). Istotnym elementem planów jest ochrona walorów krajobrazowych gminy, w tym krajobrazu rolniczego oraz punktów widokowych.

Plan rozwoju lokalnego miasta Poręba

Rysunek 3. Pomnik przyrody – dąb „Bartek” przy drodze krajowej nr 78.

Powiatowy program ochrony środowiska wskazuje konieczność sporządzenia inwentaryzacji i waloryzacji zasobów przyrodniczych gminy dla pełnej oceny istniejących zasobów przyrodniczych oraz przygotowania planów ich ochrony. Koszt przygotowania inwentaryzacji i waloryzacji zasobów przyrodniczych wyniesie około 10 tys. zł.

Aktualny stan środowiska przyrodniczego gminy charakteryzuje się występowaniem wielu zagrożeń i uciążliwości, szczególnie w zakresie zanieczyszczenia powietrza, odpadów oraz ścieków.

Ocena jakości powietrza atmosferycznego może zostać dokonana jedynie w sposób pośredni, na podstawie danych uzyskanych na stanowiskach badania stężenia zanieczyszczeń zlokalizowanych w Zawierciu (dwa stanowiska badające odrębnie poziom zanieczyszczeń pyłowych i gazowych). Bliskość Zawiercia pozwala jednak na przyjęcie założenia, że poziom zanieczyszczeń atmosferycznych jest zbliżony.

Na podstawie badań wiadomo, że na obszarze Zawiercia występują znaczne przekroczenia norm zawartości takich substancji, jak benzo[a]pirenu (1130% normy w 2002 roku) i fenolu (720% normy w 2002 roku). Są to substancje silnie toksyczne, które stanowią poważne zagrożenie dla zdrowia mieszkańców miasta. Stosunkowo wysoki jest również poziom zanieczyszczeń pyłem zawieszonym, substancjami smołowymi, dwutlenkiem siarki oraz dwutlenkiem azotu.

Do czynników wpływających na wysoki poziom zanieczyszczenia powietrza należy zaliczyć:

Plan rozwoju lokalnego miasta Poręba

- niską emisję związaną z ogrzewaniem budynków mieszkalnych oraz niewielkich zakładów produkcyjnych (często przy użyciu odpadów),
- zanieczyszczenie związane z transportem drogowym (droga nr 78),
- emisję przemysłową (kotłownia FUM Poręba).

W porównaniu do Zawiercia znacznie mniejszym źródłem zanieczyszczenia powietrza jest emisja przemysłowa, jednakże wynika to z silnej koncentracji uciążliwych zakładów przemysłowych na obszarze Zawiercia, a nie z rozwiązania problemu emisji przemysłowej FUM Poręba.

Poprawa jakości powietrza wymaga poważnych nakładów finansowych, w tym przede wszystkim budowy obwodnicy miejskiej drogi nr 78 oraz stopniowego zastępowania źródeł niskiej emisji.

Budowa obwodnicy miejskiej jest niezwykle ważna dla poprawy jakości życia mieszkańców miasta ze względu na koncentrację zabudowy mieszkaniowej wzdłuż drogi krajowej nr 78.

Wysoki poziom zanieczyszczenia powietrza substancjami toksycznymi stanowi poważną barierę rozwoju funkcji mieszkalnictwa. Biorąc pod uwagę wzrastającą mobilność zawodową ludności, stopniową poprawę jakości połączeń drogowych oraz wzrost znaczenia jakości środowiska przy podejmowaniu decyzji o lokalizacji budynków mieszkalnych, zagrożenie wysokim poziomem stężeń substancji toksycznych może spowodować ujemną migrację ludności, szczególnie o wyższym poziomie dochodów.

Na obszarze miasta, w pobliżu granicy z Zawierciem działa komunalne składowisko odpadów. Ze względu na przekroczenie poziomu 75% wykorzystania obszaru składowania konieczne jest zaprojektowanie powiększenia powierzchni składowiska i rozszerzenie obszaru składowania. Ponieważ na obszarze gminy jest zlokalizowany Główny Zbiornik Wód Podziemnych nr 454 Olkusz–Zawiercie należy wykluczyć tworzenie nowego składowiska odpadów.

Odpady, ścieki komunalne oraz nadmierne i niewłaściwe nawożenie pól uprawnych oraz użycie środków ochrony roślin stanowią główne zagrożenia dla ochrony wód powierzchniowych i podziemnych. Podstawowymi zadaniami gminy w tym zakresie są: likwidacja nielegalnych wysypisk oraz budowa kanalizacji sanitarnej i oddzielenie od niej odprowadzania wód opadowych.

Plan rozwoju lokalnego miasta Poręba

3.3 Infrastruktura techniczna

Komunikacja drogowa

Poręba posiada dobrze rozwiniętą sieć dróg, zgodną ze strukturą zagospodarowania przestrzennego miasta. Przez miasto przebiega droga krajowa nr 78, łącząca poprzez węzeł komunikacyjny w Siewierzu, Górnośląski Okręg Przemysłowy i port lotniczy w Pyrzowicach ze wschodnią częścią kraju (Kielce, Radom). Odległość do stolicy województwa wynosi 45 km, natomiast do Pyrzowic około 25 km. Droga nr 78 spełnia dość ważną funkcję w zakresie komunikacji międzyregionalnej, jednakże jest powodem występowania licznych uciążliwości oraz zanieczyszczenia powietrza i gleby, co w istotny sposób pogarsza jakość życia mieszkańców miasta.

Droga krajowa nr 78 przebiega przez centrum miasta na odcinku prawie 8 km i łączy bezpośrednio Porębę z Zawierciem, siedzibą władz powiatowych i ośrodkiem przemysłowym o znaczeniu ponadlokalnym. Znaczenie drogi nr 78, bliskość Zawiercia oraz sąsiedztwo Jury Krakowsko–Częstochowskiej powodują dość duże natężenie ruchu drogowego. Czynnikiem pogarszającym jakość połączeń komunikacyjnych jest niedostosowanie parametrów technicznych i fatalny stan drogi nr 78 w Siewierzu, gdzie przebiega ona wąskimi i krętymi ulicami miasta. Plany Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad przewidują budowę obwodnic miejskich tej drogi, zarówno w Porębie, jak i w Zawierciu, co powinno poprawić jakość tego połączenia drogowego. Decyzja o budowie obwodnicy miejskiej będzie podjęta na szczeblu regionalnym.

Poręba nie ma dobrego połączenia drogowego z pozostałymi sąsiednimi gminami: Myszkowem (siedzibą powiatu myszkowskiego) i Łazami. Przeszkodą w rozbudowie sieci drogowej w kierunku północnym i południowym są głównie niedogodności terenowe, w tym konieczność niwelacji terenu, gęsta sieć hydrograficzna oraz duże zwarte zespoły leśne. Brak środków finansowych w budżecie miasta utrudnia utrzymanie właściwego stanu dróg gminnych.

Do podstawowych problemów wynikających z aktualnego stanu połączeń drogowych należy zaliczyć:

- niewystarczające bezpieczeństwo i komfort podróżowania na drodze krajowej nr 78 wynikający z braku urządzeń dla ruchu pieszego i rowerowego, braku chodników oraz braku zatok autobusowych, licznych wjazdów i skrzyżowań z drogami lokalnymi;
- brak jednolitej nawierzchni dróg oraz brak odpowiednich parametrów technicznych dróg na niektórych odcinkach (zły stan nawierzchni dróg gminnych i powiatowych);
- uciążliwości obejmujące zanieczyszczenie powietrza i gleby, hałas oraz utrudnione warunki przemieszczania się w obrębie centrum miasta.

Przez obszar miasta przebiega jednotorowa niezelektryfikowana linia kolejowa łącząca Tarnowskie Góry i Zawiercie. Ze względu na zły stan techniczny linia kolejowa od wielu lat nie obsługuje ruchu pasażerskiego.

Podstawowym środkiem transportu publicznego są autobusy. Zakłada się, że istotnym elementem przewozów pasażerskich będzie rozwój sieci połączeń minibusowych.

Plan rozwoju lokalnego miasta Poręba

Zaopatrzenie w wodę

System zaopatrzenia miasta w wodę jest oparty na miejscowych ujęciach wód podziemnych. Woda jest dostarczana przez lokalną sieć wodociagową wyłącznie dla odbiorców w granicach miasta Poręba. Z danych spisu powszechnego w 2002 roku wynika, że tylko 3,2% (4%)¹ budynków mieszkalnych nie jest podłączona do wodociągu. Długość sieci wodociagowej wynosi prawie 35 km.

Z opisu środowiska przyrodniczego wiadomo, że Poręba posiada bogate zasoby wód podziemnych. Analiza istniejącego systemu zaopatrzenia w wodę wykazała możliwość uzyskania docelowej ilości wody dla całego miasta z istniejących trzech własnych ujęć wody (ujęcie w Krzemieniu, ujęcie przy ul. Działkowej oraz ujęcie przy ul. Wiedzy). Oznacza to możliwość zwiększenia dostaw wody w wypadku wzrostu liczby mieszkańców oraz gospodarstw domowych zgodnie z wariantami przyrostu demograficznego ludności miasta.

Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków – sieć kanalizacyjna

Istniejący system odprowadzania i oczyszczania ścieków sanitarnych wymaga zasadniczej modernizacji. Na podstawie danych spisu powszechnego w 2002 roku można założyć, że sieć kanalizacyjna jest podłączona do około 91,1%–91,8% budynków mieszkalnych w Porębie. Sieć kanalizacyjna ma około 9,4 km przewodów. Miasto posiada mechaniczno – biologiczną oczyszczalnię ścieków. Osady ściekowe są obecnie składowane na miejscowym składowisku odpadów w Porębie. W 2002 roku powstało około 3 tony osadów.

Chociaż jest to sieć technicznie przygotowana do odprowadzania ścieków sanitarnych, stała się faktycznie kanalizacją ogólnospławną. Oznacza to, że sieć kanalizacyjna doprowadza do oczyszczalni ścieki sanitarne rozcieńczone wodami infiltracyjnymi oraz okresowo wodami deszczowymi. Rozcieńczone ścieki o zbyt niskim stężeniu substancji organicznych nie pozwalają na prawidłową pracę oczyszczalni ścieków.

Przeprowadzona analiza ilości odprowadzanych ścieków uzasadnia budowę nowej sieci kanalizacyjnej sanitarnej z przewodów o średnicy $\phi 160$ –250 mm wraz z siedmioma przepompowniami, co zapewni prawidłowy spływ ścieków sanitarnych do oczyszczalni. Budowa nowej sieci kanalizacji sanitarnej będzie tańszym rozwiązaniem niż wymiana istniejących kanałów (ze względu na małe średnice kanałów i łatwość montażu). Ostre warunki odprowadzania oczyszczonych ścieków do Czarnej Przemszy nakładają konieczność rozbudowy części biologicznej istniejącej oczyszczalni ścieków. Wynika to z konieczności ochrony wód podziemnych. Niezbędna jest też rozbudowa sieci kanalizacji deszczowej.

Budowa nowej sieci kanalizacji sanitarnej została uwzględniona w powiatowym programie ochrony środowiska. Wstępnie ustalony koszt jej budowy wynosi około 7 mln zł. Miasto posiada aktualnie tylko wstępną koncepcję budowy sieci. Niezbędne jest przygotowanie dokumentacji projektowej, oceny oddziaływania na środowisko oraz studium wykonalności.

¹ Liczba budynków mieszkalnych bez podłączenia do wodociągu może wynieść do 4% po dodaniu budynków, których wyposażenia w instalacje nie ustalono.

Plan rozwoju lokalnego miasta Poręba

Gospodarka odpadami

Zagospodarowaniem odpadów zajmuje się Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Porębie sp. z o.o. Organizacja gospodarki odpadami obejmuje również umowy z trzema koncesjonowanymi firmami, zajmującymi się zbiórką odpadów i ich wywozem na składowisko.

Na podstawie danych ankietowych oraz danych porównawczych w powiecie zawierciańskim i w województwie śląskim w gminnym planie gospodarki odpadami oszacowano ilość odpadów komunalnych na około 3,3 tys. ton rocznie. W strukturze odpadów przeważają odpady z gospodarstw domowych (około 57%) oraz odpady przemysłowe (około 25%).

W północno-wschodniej części gminy, blisko granicy z Zawierciem znajduje się komunalne składowisko odpadów. Komunalne składowisko odpadów rozpoczęło działalność w 1993 roku i jest administrowane przez Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Porębie. Na obszarze miasta znajduje się też kilka niezorganizowanych wysypisk śmieci, które stanowią zagrożenie dla jakości wód podziemnych. Nielegalne wysypiska usytuowane są głównie w starych wyrobiskach poeksploatacyjnych.

Ponieważ istniejące komunalne składowisko odpadów wykorzystuje już 75% obszaru składowania konieczne jest rozszerzenie składowiska. W najbliższym czasie planuje się też budowę zakładu przerobu odpadów. W dłuższej perspektywie należy uwzględnić składowanie nowych odpadów poza granicami miasta ze względu na obszar chroniony Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 454.

Komunalne składowisko odpadów obsługuje kilka gmin zewnętrznych. Największy udział w składowaniu odpadów w 2003 roku miały odpady z gminy Myszków (ponad 70%) oraz z Zawiercia (ponad 14,9%).

Średnia opłata za usuwanie odpadów na obszarze gminy wynosi odpowiednio:

- 138 zł rocznie od mieszkańców (na jedną posesję),
- 48 zł miesięcznie za każdy pojemnik o pojemności 1100 l oraz 13 zł miesięcznie za każdy pojemnik o pojemności 240 l od przedsiębiorstw.

Do najważniejszych problemów gospodarki odpadami (poza przedstawionymi już powyżej) należą: słabo rozwinięta selektywna zbiórka odpadów i brak zakładów zajmujących się sortowaniem i przerobem odpadów oraz sposób demontażu i utylizacji materiałów budowlanych zawierających azbest.

Szczegółowy program racjonalizacji gospodarki odpadami oraz proponowane rozwiązania techniczne i prawne zawiera gminny plan gospodarki odpadami.

Plan rozwoju lokalnego miasta Poręba

Zaopatrzenie w ciepło

Na obszarze miasta funkcjonuje Ciepłownia „PRATERM” S.A., znajdująca się na terenie Fabryki Urządzeń Mechanicznych. Ciepło jest dostarczane głównie do Fabryki Urządzeń Mechanicznych i innych zakładów przemysłowych, do budynków wielorodzinnych oraz obiektów użyteczności publicznej. Dostawy ciepła obejmują wyłącznie centralną część Poręby. Moc cieplna zakładu wynosi 23 megawaty.

Na podstawie danych spisu powszechnego z 2002 roku sieć centralnego ogrzewania jest doprowadzona do około 80,25% budynków na obszarze gminy, głównie budynków wielorodzinnych. Jeszcze korzystniej przedstawia się udział mieszkań ogrzewanych centralnie w stosunku do ogólnej liczby mieszkań w mieście, który w 2002 roku wynosił 86,7%.

Zaopatrzenie w gaz

Poręba jest zasilana w gaz przez dwa gazociągi: średnioprężny gazociąg $\phi 350/300/250$ relacji Siewierz–Zawiercie, który dostarcza gaz do stacji redukcyjno–pomiarowej na terenie Fabryki Urządzeń Mechanicznych w Porębie oraz wysokoprężny gazociąg $\phi 250$ relacji Dąbrowa Górnicza–Częstochowa, który dostarcza gaz do stacji redukcyjno–pomiarowej przy ul. Armii Krajowej.

Stacja redukcyjno–pomiarowa przy Fabryce Urządzeń Mechanicznych o wydajności $800 \text{ m}^3/\text{h}$ zaopatruje w gaz zakłady przemysłowe, budynki wielorodzinne oraz obiekty użyteczności publicznej w centrum Poręby poprzez odrębną sieć gazową niskoprężną.

Stacja redukcyjno–pomiarowa przy ul. Armii Krajowej o wydajności $1600 \text{ m}^3/\text{h}$ zaopatruje w gaz inne budynki mieszkalne, głównie jednorodzinne. Ogólna długość sieci gazowej wynosi około 67 km, a liczba odbiorców gazu sieciowego wynosi ponad 1800.

Zakłada się, że stopniowa likwidacja niskiej emisji oraz powstanie nowych budynków mieszkalnych wymusi konieczność budowy nowej stacji redukcyjno–pomiarowej w rejonie ul. Przyszłości.

Zaopatrzenie w energię elektryczną

Przez obszar Poręby przebiega linia energetyczna wysokiego napięcia relacji Elektrownia Łągisza–Częstochowa EN400/2torowa, która jednak nie jest źródłem dostaw energii elektrycznej dla miasta. Jedynym źródłem odbioru jest linia wysokiego napięcia relacji Siewierz–Poręba–Zawiercie EN110kV, która doprowadza energię do głównych punktów zasilania (GPZ) w Fabryce Urządzeń Mechanicznych w Porębie oraz w Zawierciu, z których siecią średniego napięcia zasilane jest całe miasto.

Poręba posiada dobrze rozwiniętą sieć średniego napięcia 15kV, z której energia elektryczna jest dostarczana do użytkowników przez 39 stacji transformatorowych. Ogólna moc zasilania wynosi 11170 kW. Jest to wielkość mocy zasilania, która zapewnia pełne zaopatrzenie w energię przy docelowym zapotrzebowaniu mocy określonym na poziomie 11130 kW.

Plan rozwoju lokalnego miasta Poręba

Telekomunikacja

Głównym dostawcą usług telekomunikacyjnych jest TP SA. W Zawierciu znajduje się „Rejon Obsługi Klientów”, który eksploatuje automatyczną centralę telefoniczną (ACT). Centrala telefoniczna w Zawierciu jest połączona kablem światłowodowym z Katowickim Obszarem Telekomunikacyjnym TP SA. W Porębie znajduje się centrala telefoniczna TP SA, która realizuje połączenia poprzez centralę w Zawierciu. Aktualnie nie ma problemów z dostępem do sieci telefonii stacjonarnej. Poręba znajduje się także w zasięgu trzech głównych operatorów telefonii komórkowej.

W Porębie jest blisko 2500 abonentów TP SA. Liczba abonentów w porównaniu do liczby mieszkańców jest stosunkowo wysoka. Biorąc pod uwagę wykorzystanie sieci telefonii komórkowej należy uznać taki stan rzeczy za zadowalający.

3.4 Nieruchomości i majątek komunalny

Poręba dysponuje stosunkowo dużą liczbą nieruchomości gruntowych o zróżnicowanej wielkości powierzchni. Korzystnym faktem jest posiadanie przez miasto wielu działek w centralnej części miasta. Władze miasta dysponują jednak ograniczoną liczbą nieruchomości, które mogą być wykorzystane na inwestycje przemysłowe i mieszkaniowe.

Rodzaj gruntów	Powierzchnia w ha
Grunty orne	50
Łąki	15
Pastwiska	3
Grunty rolnicze zabudowane	7
Grunty pod rowami	9
Lasy	27
Tereny mieszkaniowe	27
Tereny przemysłowe	1
Tereny rekreacyjno-wypoczynkowe	2
Drogi	36
Grunty pod wodami stojącymi	6
Nieużytki	12
Tereny różne	5
RAZEM	200

Tabela 1. Grunty wchodzące w skład gminnego zasobu nieruchomości.

Władze miejskie dysponują aktualnie jedną nieruchomością gruntową o powierzchni umożliwiającej budowę osiedla mieszkaniowego. Jest to działka nieuzbrojona o powierzchni 17,5 ha przeznaczona pod budowę mieszkaniową jednorodziną.

Własnością miasta są koszary wojskowe położone w pobliżu granicy z gminą Łazy, na obszarze lasu w południowo-wschodniej części gminy. Do gminnych zasobów komunalnych Poręby należy 18,6% mieszkań. Są to w większości mieszkania o małej powierzchni od 30 do 60 m², znajdujące się w budynkach powstałych przed rokiem 1989.

Plan rozwoju lokalnego miasta Poręba

3.5 Turystyka

Powiat zawierciański charakteryzuje się występowaniem licznych atrakcji krajobrazowo-przyrodniczych oraz historycznych. Znaczna część powiatu znajduje się na obszarze Jury Krakowsko – Częstochowskiej. Głównymi walorami tego obszaru są ruiny zamków średniowiecznych oraz wapienne wzgórza i skałki o różnorodnych kształtach. Do szczególnie cennych zasobów powiatu należy zaliczyć zróżnicowany krajobraz, charakteryzujący się malowniczym ukształtowaniem terenu, dużą powierzchnią lasów oraz licznymi zabytkami. Na obszarze powiatu znajdują się duże skupiska jaskiń, liczne ostańce skalne, które stanowią świetne obiekty dla turystyki wspinaczkowej oraz liczne zbiorniki wodne.

Obszar Poręby graniczy z Jurą Krakowsko–Częstochowską. Pomimo faktu, że liczne atrakcje Jury znajdują się poza granicami miasta, Poręba posiada tereny o dużych walorach krajobrazowych, w tym w Dolinie Czarnej Przemszy oraz atrakcyjne tereny leśne. Walory krajobrazowo-przyrodnicze obszaru gminy oraz sąsiedztwo Jury stanowią czynniki sprzyjające rozwojowi turystyki i rekreacji.

Na obszarze gminy przebiegają trasy trzech szlaków turystycznych:

- szlak zielony „Tysiąclecia” – przebiegający przez lasy południową granicą gminy (od Siewierza przez Łazy, Ogrodzieniec–Podzamcze do Skarżyc);
- szlak czarny (rowerowy) – biegnący od szlaku zielonego na południowej granicy miasta przez „Turkową Górę” w kierunku Myszkowa;
- szlak żółty – biegnący od centrum Poręby wzdłuż Doliny Czarnej Przemszy w kierunku dworca PKP w Zawierciu.

Funkcja turystyczna nie odgrywa istotnej roli w gospodarce miasta. Przyczyną tego jest słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna i zaplecze usługowe miasta. Na obszarze miasta działa tylko jeden hotel dysponujący 3 miejscami noclegowymi. Obiekt nie posiada własnej strony internetowej, ani adresu poczty elektronicznej. Miejsca noclegowe posiadają również: ośrodek rekreacyjny w Porębie oraz kwatera prywatna. Aktualnie brak danych na temat liczby osób korzystających z usług noclegowych. Wśród kilkunastu punktów gastronomicznych działają tylko dwie restauracje i jeden zajazd. Dużym ograniczeniem rozwoju ruchu turystycznego jest również małe zróżnicowanie oferty spędzania przez turystów wolnego czasu.

Turystyka na obszarze miasta wiąże się zazwyczaj z przejazdem do różnych punktów Jury Krakowsko–Częstochowskiej. W mniejszym stopniu są to przyjazdy na pobyt jednodniowy lub weekendowy. Niedorozwój infrastruktury turystycznej i usługowej sprawia, że ruch turystyczny przez obszar miasta nie przyczynia się do wzrostu dochodu jego mieszkańców, a tym samym i rozwoju całego miasta.

Do najważniejszych szans wiążących się z rozwojem turystyki zalicza się:

- rozwój usług gastronomicznych i dodatkowych (rekreacyjno-sportowych) związanych z obsługą turystów podróżujących drogą nr 78,
- lokalizację ośrodka sportowo-rekreacyjnego w sąsiedztwie zbiorników wodnych,
- rozwój turystyki związanej z promocją zabytków kultury przemysłowej,
- rozwój turystyki związanej z promocją proponowanego skansenu we Fryszercie.

Plan rozwoju lokalnego miasta Poręba

3.6 Obiekty dziedzictwa kulturowego

Najbardziej znanym obiektem zabytkowym w Porębie jest „Wieża wyciągowa” do transportu wsadu wielkopieczowego do przetapiania rudy żelaza, znajdująca się na terenie Fabryki Urządzeń Mechanicznych. Wieża to część murów pieca wraz z zabytkowymi urządzeniami hutniczymi we wnętrzu (tzw. „mechanizm uderzeniowy”), z datą jego budowy w 1798 roku, odlaną z żeliwa wytopionego w miejscowej odlewni. Obiekt został wpisany do rejestru zabytków w 1975 roku. Właściwe wykorzystanie wieży i uczynienie jej wizytówką miasta wymaga uporządkowania jej otoczenia, w tym oczyszczenia terenu i rozbiórki zdewastowanych obiektów przemysłowych.

Wśród innych obiektów zabytkowych należy wymienić:

- kościół parafialny św. Ducha z 1901 roku w stylu neogotyckim,
- budynek Urzędu Miejskiego,
- starą część budynku Szkoły Podstawowej nr 1.

Rysunek 4. Budynek „Wieży wyciągowej” z 1798 roku w Fabryce Urządzeń Mechanicznych. (Źródło: strona internetowa Urzędu Miasta Poręba).

Plan rozwoju lokalnego miasta Poręba

Do szczególnie cennych obiektów architektonicznych należą drewniane budynki mieszkalne i gospodarcze we Fryszerce (w zachodniej części miasta), które mogą stanowić zaczątek proponowanego skansenu budownictwa drewnianego. Wśród innych obiektów zabytkowych można wymienić koszary wojskowe pochodzące z czasów I wojny światowej oraz liczne kapliczki przydrożne.

Na obszarze miasta znajdują się stanowiska badań wykopaliskowych, z których część (Poręba–Niwki i Poręba-Krzemenda) powinna zostać objęta ochroną prawną poprzez wpis do rejestru zabytków.

Plan rozwoju lokalnego miasta Poręba

Rozdział 4. Opis sytuacji gospodarczej miasta

4.1 Demografia

Dane o liczbie ludności miasta wskazują na stopniowy spadek liczby ludności w latach dziewięćdziesiątych XX wieku oraz w okresie do 2003 roku. W tym okresie wielkość populacji zmniejszyła się z 9065 (w 1994 roku) do 8855 osób. Najnowsze dane wskazują jednak na możliwość odwrócenia się tej tendencji ze względu na wzrost przyrostu naturalnego związany z wyżem demograficznym lat 1980-1984. Zgodnie z danymi z grudnia 2004 roku liczba mieszkańców miasta wzrosła do prawie 9000 (w tym ponad 4700 kobiet). Struktura wieku ludności miasta Poręba w latach 2002 oraz 2004 kształtowała się następująco:

Wiek	Dane ze spisu powszechnego w 2002 roku	Dane z Urzędu Miasta na dzień 14.12.2004 roku
0-2	183	198
3	79	60
4-5	186	147
6	79	88
7	89	82
8-12	489	466
13-15 (wiek gimnazjalny)	324	299
16-17	246	211
18	128	119
19-65 (mężczyźni) oraz 19-60 (kobiety) (wiek produkcyjny)	5444	5770
powyżej 65 (mężczyźni) oraz powyżej 60 (kobiety)	1641	1557
RAZEM	8888	8997

Tabela 2. Struktura wieku mieszkańców miasta Poręba.

Przedstawione dane świadczą o niewielkim wzroście przyrostu naturalnego oraz znaczącym wzroście ludności w wieku produkcyjnym. Wzrost liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym potwierdzają również dane statystyczne z 2003 roku (stan na dzień 31 grudnia wynosił 5635 osób). Udział ludności w wieku produkcyjnym wynosi aktualnie 64,1% (grudzień 2004 roku). W większości pozostałych grup wieku nastąpił spadek liczby ludności. Można przyjąć hipotezę, że w 2004 roku nastąpiła kumulacja przyrostu naturalnego oraz dodatniego salda migracji ludności w wieku produkcyjnym.

Wzrost liczby ludności Poręby w 2004 roku jest zgodny z prognozą rozwoju demograficznego miasta, która zakłada następujące tendencje:

- ujemny przyrost naturalny w perspektywie do 2020 roku, z założeniem istotnego wzrostu wskaźnika przyrostu naturalnego w latach 2005-2008 (efekt „wyżu demograficznego” lat 1980-1984);

Plan rozwoju lokalnego miasta Poręba

- ujemne saldo migracji ludności miejskiej i dodatnie saldo migracji ludności wiejskiej, zwłaszcza w sąsiedztwie dużych i średnich miast oraz aglomeracji miejskich;
- systematyczny wzrost przeciętnej długości życia;
- spadek procentowy udziału dzieci i młodzieży w strukturze ludności miasta;
- wzrost mobilności ludności począwszy od 2004 roku w wyniku przyjęcia Polski do Unii Europejskiej.

W Porębie występuje ciekawe zjawisko dodatniego salda migracji w ostatnich dwóch latach, które jest niezgodne z ogólnymi tendencjami zmian demograficznych. W efekcie rośnie liczba mieszkańców miasta w wieku produkcyjnym. Prawdopodobną przyczyną tego zjawiska jest sąsiedztwo znacznie większych, lecz mniej atrakcyjnych pod względem jakości życia ośrodków miejskich – Zawiercia oraz Myszkowa.

Prognozy demograficzne wskazują na stosunkowo dużą dynamikę zmian procesów wpływających na kształtowanie się liczby ludności miasta. W zależności od przebiegu tych procesów liczba ludności w okresie do 2015 roku może kształtować się w przedziale od 8800 do 9800 osób. Do najważniejszych procesów mających wpływ na kształtowanie się liczby ludności miasta należy zaliczyć:

- proces restrukturyzacji przemysłu w powiecie zawierciańskim oraz w Dąbrowie Górniczej;
- proces przygotowania terenów pod budownictwo mieszkaniowe w Porębie;
- zmiany dotyczące jakości życia w Porębie oraz ocena perspektyw rozwoju miasta.

Zgodnie z danymi narodowego spisu powszechnego w 2002 roku poziom wykształcenia mieszkańców Poręby w wieku od 20 do 65 lat przedstawiał się następująco:

- 649 osób z wykształceniem wyższym (11,7%),
- 261 osób z wykształceniem policealnym (4,7%),
- 497 osób z wykształceniem średnim ogólnokształcącym (9,0%),
- 1859 osób z wykształceniem średnim zawodowym (33,5%),
- 1618 osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (29,2%),
- 615 osób z wykształceniem podstawowym (11,1%),
- 27 osób z wykształceniem podstawowym nieukończonym i bez wykształcenia szkolnego (0,5%),
- dla 18 osób nie ustalono poziomu wykształcenia (0,3%).

Należy zwrócić uwagę na stosunkowo wysoki udział ludności z wykształceniem średnim zawodowym i zasadniczym zawodowym, co jest niekorzystne z punktu widzenia rynku pracy.

4.2 Gospodarka

Dominującą rolę w strukturze gospodarczej miasta spełniają przemysł i gospodarka komunalna. Rozwój miasta był w dużej mierze związany z rozwojem Fabryki Urządzeń Mechanicznych w Porębie. Jeszcze kilkanaście lat temu zakład ten zatrudniał kilka tysięcy osób, natomiast aktualnie zatrudnia około 400 osób. Jest to wciąż jeden z najważniejszych zakładów przemysłowych w powiecie zawierciańskim. Fabryka specjalizuje się w produkcji tokarek do obróbki metalu, zarówno konwencjonalnych, jak i sterowanych numerycznie. Od wielu lat Fabryka Urządzeń Mechanicznych jest źródłem dochodów dla mieszkańców Poręby, jednakże od kilku lat jest również źródłem poważnych problemów. Pogarszająca się sytuacja

Plan rozwoju lokalnego miasta Poręba

finansowa Fabryki jest przyczyną wzrostu bezrobocia w mieście oraz problemów budżetowych gminy. Dotychczasowe prognozy zawarte w oficjalnych dokumentach miasta (takich jak strategia rozwoju miasta lub studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego) zawierały ostrożne oceny perspektyw restrukturyzacji Fabryki Urządzeń Mechanicznych. Niestety narastające problemy związane z płatnością podatku od nieruchomości wobec budżetu miasta nakazują przyjąć negatywny scenariusz zdarzeń w okresie najbliższych dwóch lub trzech lat.

Wśród pozostałych największych pracodawców w mieście należy wymienić Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej, Ciepłownię RELPOL Centrum SA oraz kilka zakładów działających w branży budowlanej.

Jak wynika z danych statystycznych na koniec 2003 roku w Porębie działało 658 podmiotów gospodarczych (rejestr REGON), z czego 31 stanowiły podmioty w sektorze publicznym. Ze względu na sposób rejestracji przedsiębiorstw wyróżniono 23 spółki prawa handlowego, w tym 5 spółek z udziałem kapitału zagranicznego, 544 przedsiębiorstwa osób fizycznych oraz 42 spółki cywilne.

Zgodnie z rejestrem ewidencji działalności gospodarczej Urzędu Miasta w Porębie liczba zarejestrowanych przedsiębiorstw w połowie grudnia 2004 roku wynosiła 599 i była wyższa niż na koniec 2003 roku (533), lecz niższa niż na koniec roku 2002 (633). Zmiany liczby działających przedsiębiorstw wskazują na niekorzystne warunki prowadzenia działalności gospodarczej oraz na słaby stopień dostosowania się przedsiębiorstw (szczególnie mikroprzedsiębiorstw) do zmian zachodzących w otoczeniu gospodarczym.

Liczba przedsiębiorstw, a szczególnie spółek prawa handlowego w stosunku do liczby mieszkańców Poręby jest wciąż mała. Wskaźnik przedsiębiorczości mierzony liczbą przedsiębiorstw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wynosi 66,6 i jest niższy od średniej krajowej wynoszącej 75. Odzwierciedla on konsekwencje wieloletniej monokultury przemysłowej wynikającej z dominacji FUM Poręba.

Struktura branżowa przedsiębiorstw w Porębie na 14 grudnia 2004 roku przedstawia się następująco:

- handel – 18% (108),
 - przedsiębiorstwa remontowo-budowlane – 14,85% (89),
 - przedsiębiorstwa przemysłowe – 7,7% (46),
 - skup-sprzedaż pojazdów mechanicznych – 5,7% (34),
 - usługi ślusarskie i instalacyjne (elektryczne, c.o. i gazowe) – 4% (24),
 - usługi transportowe – 3% (18),
 - naprawa, remonty maszyn i urządzeń oraz obróbka mechaniczna – 2,7% (16),
 - bary – 2,7% (16),
 - mechanika pojazdowa, blacharstwo, lakiernictwo 2,5% (15),
- oraz przedsiębiorstwa spożywcze, hurtownie, agencje ubezpieczeniowe (po 11) i inne.

Plan rozwoju lokalnego miasta Poręba

Bardzo niekorzystnie przedstawiają się dane statystyczne dotyczące liczby pracujących w gospodarce narodowej. W latach 1994-2003 nastąpił bardzo poważny spadek tej liczby z 1789 (1994) do 1217 (2003). Oznacza to spadek liczby pracujących w gospodarce narodowej aż o 32%.

W strukturze pracujących w wybranych działach gospodarki narodowej wciąż przeważa przemysł i budownictwo, jednak w latach 1999-2003 nastąpił spadek udziału pracujących w tych branżach z 64% do 53,1%.

Niepokojący jest udział ludności, która deklaruje, że jej głównym źródłem utrzymania jest emerytura bądź renta. W 2002 roku odsetek tych osób wynosił 46,15% ludności miasta. Innym niekorzystnym zjawiskiem wynikającym z danych narodowego spisu powszechnego jest to, że tylko 472 przedsiębiorców (przy liczbie zarejestrowanych przedsiębiorstw powyżej 600 w ciągu roku 2002) deklarowało, że praca na rachunek własny jest głównym źródłem utrzymania.

Powiązania komunikacyjne i gospodarcze z Zawierciem oraz z Górnśląskim Okręgiem Przemysłowym będą prawdopodobnie czynnikiem decydującym o zachowaniu dużego znaczenia przemysłu w gospodarce miasta. Prognozy zawarte w „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Poręba” z 2002 roku przewidywały relatywnie wolny przebieg procesów przekształceń gospodarczych w okresie do 2010 roku. Przyspieszenie procesów restrukturyzacyjnych miało nastąpić w kolejnych latach jako odroczony efekt włączenia Polski do Unii Europejskiej oraz zakończenia transformacji rynkowej w niektórych działach gospodarki. Aktualna ocena tendencji zmian zachodzących w gospodarce oraz pogarszanie się sytuacji finansowej FUM Poręba wskazuje jednak na przyspieszenie procesów restrukturyzacyjnych, a więc okresowo na pogorszenie się sytuacji gospodarczej na rynku lokalnym i negatywne konsekwencje tych procesów na rynku pracy.

Fabryka Urządzeń Mechanicznych zajmowała dotychczas obszar 18,9 ha, w tym 6,2 ha powierzchni zajmowały budynki. Obszar zajmowany przez Fabrykę ma szczególne znaczenie ze względu na ograniczoną wielkość terenów przemysłowych, które mogą być przeznaczone pod nowe inwestycje. Aktualnie Fabryka oferuje sprzedaż hali produkcyjnej – tzw. „hali pras”, o powierzchni ponad 17,1 tys. m², znajdującej się na działce o powierzchni prawie 4,4 ha. Wartość nieruchomości według FUM wynosi ponad 7,9 mln zł. Fabryka oferuje również sprzedaż budynku biurowego i innych obiektów oraz działek niezabudowanych.

Sprzedaż małych nieruchomości zabudowanych lub gruntowych przez Fabrykę jest elementem pozyskiwania dodatkowych dochodów w sytuacji poważnych problemów finansowych przedsiębiorstwa. Takie postępowanie nie sprzyja jednak przeprowadzeniu restrukturyzacji zakładu, która będzie wiązać się z zagospodarowaniem przestrzeni przemysłowej sprzyjającej rozwojowi gospodarczemu miasta. Pożądane zagospodarowanie przestrzeni oznacza w tym wypadku lokowanie nowych funkcji przemysłowych, zaawansowanych technologicznie i przyczyniających się do tworzenia nowych miejsc pracy. Przeciwnieństwem tego jest lokowanie tradycyjnych lub słabo zaawansowanych technologicznie funkcji przemysłowych lub usługowych tworzących mało atrakcyjne i słabo wynagradzane miejsca pracy. Niezbędna jest współpraca FUM z władzami miasta dla opracowania koncepcji zagospodarowania przestrzennego terenu zakładu.

W opisie gospodarki gminy nie można pominąć rolnictwa. Pomimo mniej znaczącej roli w rozwoju gospodarczym gminy rolnictwo jest ważnym działem gospodarki ze względu

Plan rozwoju lokalnego miasta Poręba

na zajmowanie przez użytki rolne aż 48,2% ogólnej powierzchni gminy. Tereny użytków rolnych występują głównie w północnej części gminy, obszarze mniej zurbanizowanym oraz z małym udziałem lasów. W strukturze użytków rolnych przeważają grunty orne. Spośród ponad 1200 gospodarstw rolnych tylko nieco ponad 30% prowadzi działalność rolniczą. Przestrzenną barierą rozwoju rolnictwa jest droga krajowa nr 78 oraz związany z nią obszar zabudowy miejskiej.

4.3 Bezrobocie

W powiecie zawierciańskim od kilku lat notuje się znacznie wyższy poziom stopy bezrobocia niż w całym województwie śląskim i wyraźnie powyżej średniej krajowej. Jak podaje Urząd Statystyczny w Katowicach w grudniu 2004 r. stopa bezrobocia w powiecie zawierciańskim wynosiła 24,2 % (styczniu 2005 r. już 24,8%) i należała do najwyższych w województwie śląskim.

Powiaty bądź miasta na prawach powiatu	Stopa bezrobocia w październiku 2004 (w%)	Stopa bezrobocia w listopadzie 2004 (w%)	Stopa bezrobocia w grudniu 2004 (w%)
Polska	18,7	18,7	19,1
Województwo śląskie	16,7	16,6	16,8
Powiaty:			
Będziński	24,4	24,2	24,0
Częstochowski	21,5	21,4	22,3
Myszkowski	22,6	22,3	22,9
Zawierciański	23,9	24,0	24,2
Miasta na prawach powiatu:			
Bytom	26,2	25,9	26,0
Chorzów	23,6	23,7	23,6
Dąbrowa Górnicza	19,4	19,3	19,4
Jaworzno	22,3	22,2	22,4
Siemianowice Śląskie	28,8	27,6	27,9
Sosnowiec	22,2	22,2	22,4
Świętochłowice	27,9	27,8	27,8
Zabrze	22,9	23,0	23,4
Żory	23,2	23,1	23,3

Tabela 3. Stopa bezrobocia w IV kwartale 2004 roku w niektórych powiatach i miastach na prawach powiatu województwa śląskiego. (Źródło: Bezrobocie w woj. śląskim w 2004 roku, 4 kwartalnik, Urząd Statystyczny w Katowicach, marzec 2005)

Dane statystyczne wskazują na niepokojący rozkład stopy bezrobocia w woj. śląskim. Wschodnia część podregionu częstochowskiego wraz z miastami Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego (poza Katowicami) stanowią obszary o największej stopie bezrobocia. Jest to zjawisko niezwykle niekorzystne dla Poręby, ponieważ bardzo trudna sytuacja na rynku pracy występuje nie tylko w powiecie zawierciańskim, lecz także w otoczeniu miasta, gdzie mieszkańcy Poręby mogą poszukiwać pracy.

Najtrudniejsza sytuacja w powiecie zawierciańskim występuje w samym Zawierciu, Łazach i Ogrodzieńcu, gdzie co dziesiąty mieszkaniec gminy jest bezrobotnym. Wszystkie gminy leżą we wschodniej części powiatu w sąsiedztwie Poręby.

Bezrobocie jest jednym z najpoważniejszych problemów miasta. Liczba bezrobotnych jest wciąż wysoka. Po znacznym zmniejszeniu się liczby bezrobotnych w 2004 roku,

Plan rozwoju lokalnego miasta Poręba

począwszy od grudnia 2004 roku nastąpiło odwrócenie tendencji i wzrost liczby bezrobotnych. Kształtowanie się liczby bezrobotnych w ostatnich dwóch latach zawiera poniższa tabela.

Miasto Poręba	styczeń 2003	grudzień 2003	styczeń 2004	listopad 2004	grudzień 2004	luty 2005
Liczba bezrobotnych	833	782	857	696	700	737

Tabela 4. Liczba bezrobotnych w Porębie w okresie od stycznia 2003 do lutego 2005 roku.
(Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Zawierciu)

Dane uzyskane w czasie narodowego spisu powszechnego w 2002 roku potwierdzają powszechne przekonanie o znaczącej skali nierejestrowanego bezrobocia. Zgodnie z nimi liczba bezrobotnych w Porębie wynosiła 948, a stopa bezrobocia wynosiła 25%.

Miasto Poręba	do 1 miesiąca	1-3 miesiące	3-6 miesięcy	6-12 miesięcy	12-24 miesięcy	powyżej 24 miesięcy
Udział bezrobotnych według czasu pozostawania bez pracy	6,1%	11,7%	13,4%	15,7%	19,9%	33,1%

Tabela 5. Struktura bezrobotnych w Porębie według czasu pozostawania bez pracy w miesiącach (stan na 31.12.2004 r.).
(Źródło: Bezrobocie w woj. śląskim w 2004 roku, 4 kwartalnik, Urząd Statystyczny w Katowicach, marzec 2005)

Miasto Poręba	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-59 lat	60 lat i powyżej
Udział bezrobotnych według wieku	22,6%	29,7%	20,6%	24,0%	2,6%	0,6%

Tabela 6. Struktura bezrobotnych w Porębie według wieku (stan na 31.12.2004 r.).
(Źródło: jak wyżej).

Miasto Poręba	do 1 roku	1-5 lat	5-10 lat	10-20 lat	20-30 lat	30 i więcej lat	bez stażu
Udział bezrobotnych według stażu pracy	16,4%	14,7%	11,3%	16,6%	13,4%	1,4%	26,1%

Tabela 7. Struktura bezrobotnych w Porębie według stażu pracy (stan na 31.12.2004 r.).
(Źródło: jak wyżej).

Plan rozwoju lokalnego miasta Poręba

Miasto Poręba	gimnazjalne i poniżej	zasadnicze zawodowe	średnie ogólnokształcące	policealne i średnie zawodowe	wyższe
Udział bezrobotnych według wykształcenia	19,4%	37,4%	6,4%	29,6%	7,1%

Tabela 8. Struktura bezrobotnych w Porębie według wykształcenia (stan na 31.12.2004 r.).
(Źródło: jak wyżej).

Szczegółowe dane dotyczące bezrobotnych pokazują stosunkowo równomierny rozkład liczby bezrobotnych ze względu na wiek (do 54 lat), co jest raczej zjawiskiem nietypowym. Natomiast w innych przekrojach statystyki powtarzają się negatywne zjawiska charakterystyczne dla bezrobocia w Polsce, a więc:

- bardzo wysoki udział osób pozostających bez pracy powyżej 24 miesięcy (33,1%);
- duży odsetek bezrobotnych bez stażu pracy (26,1%);
- bardzo wysoki udział bezrobotnych z wykształceniem podstawowym (19,4%) lub zawodowym (zasadniczym, średnim i policealnym – odpowiednio 37,4% i 29,6%).

Potwierdza to strukturalny charakter bezrobocia i brak ofert pracy, bezrobocie wśród absolwentów i osób z niewielkim stażem pracy oraz wadliwą strukturę i programy nauczania szkół w Polsce.

Główną przyczyną bezrobocia jest zła sytuacja gospodarcza kraju, a w tym wolne tempo przekształceń tradycyjnych sektorów przemysłu, niedorozwój sektora usług i zbyt wolny rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw. Wśród uwarunkowań lokalnych należy wymienić:

- opóźnienie procesu przekształceń dużych zakładów przemysłowych w sektorze publicznym w powiecie zawierciańskim, w tym także zbyt wolne tempo przekształceń Fabryki Urządzeń Mechanicznych w Porębie, co doprowadziło do dużego spadku liczby miejsc pracy i obniżenia skali działalności gospodarczej w stosunku do posiadanego majątku przedsiębiorstw;
- słaby poziom zarządzania i niezadowalający stopień nadzoru Skarbu Państwa nad przedsiębiorstwami sektora publicznego;
- niski poziom „wskaźnika przedsiębiorczości” mieszkańców, charakterystyczny dla małych miejscowości, w których funkcjonowały bardzo duże zakłady pracy, oddziałujące na wiele sfer życia ludności;
- niezadowalający stopień integracji społeczności lokalnej, wynikający z dużych zmian migracyjnych ludności miasta w II połowie XX wieku.

Drastycznie trudna sytuacja przedsiębiorstw i na rynku pracy w powiecie zawierciańskim jest również wynikiem wielu błędów i zaniechań administracji rządowej, władz regionalnych, a często także władz lokalnych. Zabrakło dobrze przygotowanych programów krajowych i regionalnych, regulacji prawnych tworzących właściwe warunki do prac związanych z rozwojem gmin oraz reformy finansów publicznych, która zwiększy możliwości finansowania przedsięwzięć inwestycyjnych gmin.

Rozdział 5. Zagadnienia społeczne

Aspekt społeczny analizy sytuacji gminy jest związany głównie z analizą stanu jakości życia mieszkańców oraz wielkością infrastruktury społecznej i dostępem mieszkańców do usług świadczonych przy wykorzystaniu tej infrastruktury. Coraz szersze rozumienie pojęcia „jakość życia”, stosowanie wielu mierników oceny jakości życia oraz wskazywanie wpływu wielu czynników zewnętrznych na poziom jakości życia prowadzą do znacznego zwiększenia zakresu badań związanych z analizą sytuacji społecznej gminy.

„Biała Księga” urbanistyki, która jest dokumentem określającym pożądany kierunek zmian polityki urbanistycznej w Wielkiej Brytanii, identyfikuje pięć „punktów docelowych” prowadzących do zapewnienia lepszej jakości życia w miastach:²

- 1) Mieszkańcy miast kształtują własną przyszłość (społeczności miasta), wspierani przez silnych i reprezentatywnych lokalnych liderów.
- 2) Ludzie żyją w atrakcyjnych, dobrze utrzymanych miastach, w których dobrze wykorzystuje się przestrzeń i budynki.
- 3) Dobre (praktyczne) projektowanie i planowanie, które czyni życie łatwiejszym oraz harmonijnym w danym środowisku, ze zmniejszeniem hałasu, zanieczyszczeń oraz nadmiernego ruchu drogowego.
- 4) Miasta są zdolne do kreowania dobrobytu i zapewniają korzystanie z jego efektów, inwestując w taki sposób, aby pomóc ich obywatelom wykorzystać wszystkie zdolności.
- 5) Dobra jakość usług – ochrony zdrowia, edukacji, mieszkalnictwa, transportu, finansów, handlu, rekreacji i wypoczynku oraz bezpieczeństwa – które spełniają potrzeby ludzi oraz potrzeby związane z prowadzeniem działalności gospodarczej, niezależnie od miejsca.

Na tej podstawie określa się bazę danych o miernikach dla długookresowej oceny jakości życia w miastach.

Nawiązanie do teoretycznych podstaw opis kategorii jakości życia ma duże znaczenie dla poprawy praktyki planowania w gminach, szczególnie w zakresie planowania przestrzennego. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Poręby (część: Kierunki rozwoju przestrzennego) z 2002 roku ma pewne braki w zakresie ustalania parametrów jakości życia mieszkańców (oraz ekonomicznych aspektów zagospodarowania przestrzeni), co utrudnia wskazanie problemów istotnych dla rozwoju miasta.

Zagadnienia społeczne związane z jakością życia mieszkańców miasta zostały opisane według następującego podziału: mieszkalnictwo, usługi dla ludności (ochrona zdrowia, edukacja i pozostałe), bezpieczeństwo publiczne oraz pomoc społeczna.

² Our Towns and Cities: the Future (Delivering an urban renaissance), DETR, London 2000. (cyt. za: Developing a Town and City Indicators Database, Urban Research Summary, Number 17, 2004, Office of the Deputy Prime Minister, London).

Plan rozwoju lokalnego miasta Poręba

5.1 Mieszkalnictwo

W sieci osadniczej gminy dominuje zabudowa miejska, na którą składa się głównie mieszkalnictwo wielorodzinne, zwłaszcza w centrum miasta oraz mieszkalnictwo indywidualne jednorodzinne. W pozostałych rejonach miasta, głównie w części północno-zachodniej dominuje zabudowa rolnicza (zagrodowa) tworząca typowy wiejski krajobraz.

Zasoby mieszkaniowe miasta to ponad 3350 mieszkań, o średniej powierzchni ponad 68 m². W okresie ostatnich kilkunastu lat następuje stopniowy wzrost powierzchni mieszkań, co wynika z dominacji budownictwa indywidualnego jednorodzinne nad wielorodzinnym. Na przykład w 2003 roku oddano do użytku 27 mieszkań, wyłącznie w budownictwie indywidualnym, których przeciętna powierzchnia wynosiła ponad 152 m². W rezultacie wzrasta powierzchnia użytkowa mieszkania na osobę z 20,8 w 1994 roku do 25,9 w 2003 roku.

Stan techniczny zasobów mieszkaniowych jest dobry, z wyjątkiem komunalnych zasobów mieszkaniowych, które wymagają prac remontowo-modernizacyjnych.

W najbliższych latach należy oczekiwać przewagi budownictwa indywidualnego jednorodzinne oraz dalszego zwiększania się przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania na osobę (w skali większej niż przewiduje to „Studium ...”). W ramach wyznaczonych terenów budowlanych istnieją rezerwy terenowe, związane bądź z brakiem środków finansowych na realizację inwestycji, bądź też z poszukiwaniem nabywcy działki budowlanej.

Nowe inwestycje budowlane będą koncentrować się w centralnej części miasta. Jedynym dużym terenem budowlanym, wchodzącym w skład gminnego zasobu nieruchomości jest teren położony wzdłuż drogi od centrum miasta w kierunku Mrzygłodu oraz Marciszowa (o powierzchni około 17,5 ha), który został przeznaczony pod budowę osiedla domków jednorodzinnych. Planuje się tam budowę osiedla „Na Stoku”, jednakże rozpoczęcie budowy jest uwarunkowane przygotowaniem dokumentacji technicznej, uzbrojeniem terenu oraz znalezieniem inwestora.

Do pozostałych obszarów miasta, gdzie powinna się koncentrować zabudowa mieszkalna należy zaliczyć:

- obszar sąsiadujący z proponowanym „terenem chronionego krajobrazu „Fryszerki”, gdzie może występować zabudowa rezydencjonalna, charakteryzująca się nieco większą powierzchnią działek pod zabudowę (również w kierunku Niwki i Krzemienidy);
- obszar graniczący z Zawierciem (Kierszula), gdzie może nastąpić zjawisko koncentracji inwestycyjnej związanej z sąsiedztwem ze znacznie większym miastem.

Mieszkalnictwo należy traktować jako funkcję o istotnym znaczeniu dla rozwoju miasta, nie tylko ze względu na udział w określaniu poziomu jakości życia mieszkańców, lecz również jako czynnik przyciągania inwestycji i dodatkowych źródeł dochodów budżetu miasta. Doświadczenia krajów Unii Europejskiej wskazują, że małe miasta notują szybszy wzrost gospodarczy, wzrost zatrudnienia i wzrost liczby budynków mieszkalnych niż duże miasta przemysłowe pod warunkiem, że poziom dochodów ludności i rozwój gospodarczy regionu umożliwiają dokonywanie wyboru według indywidualnych mierników jakości życia.

Plan rozwoju lokalnego miasta Poręba

5.2 Usługi dla ludności

W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Poręby przyjęto założenie, że poziom obsługi mieszkańców pod względem ilościowym jest zadowalający. Takie stwierdzenie należy rozumieć w kontekście kształtowania się poziomu mierników usług w Polsce, nie zawiera także oceny jakości tych usług. W Porębie istnieje także przestrzenne zróżnicowanie dostępności mieszkańców do usług – większość jednostek usługowych znajduje się w centrum miasta. Dostępność do usług jest gorsza w osiedlach oddalonych od centrum miasta oraz na terenach zabudowy wiejskiej.

Edukacja

W Porębie działają trzy szkoły podstawowe, gimnazjum, liceum ogólnokształcące oraz zespół szkół zawodowych (trzy jednostki w grupie statystycznej obejmującej szkoły średnie zawodowe i ponadgimnazjalne oraz licea profilowane) oraz jedno miejskie przedszkole.

Świadczenie usług edukacyjnych jest poważnym problemem finansowym dla miasta. Wydatki budżetowe na finansowanie usług edukacyjnych stanowią ponad 1/3 ogółu wydatków w budżecie miasta. Niepokojącym zjawiskiem jest proporcjonalne zmniejszanie się kwoty subwencji oświatowej w stosunku do całkowitej kwoty wydatków na finansowanie usług edukacyjnych. Niekorzystne tendencje wynikają ze zmniejszania się liczby uczniów (subwencja oświatowa jest przyznawana w zależności od liczby uczniów w szkołach podstawowych) oraz wzrostu wynagrodzeń, który jest głównie wynikiem podnoszenia kwalifikacji nauczycieli.

W najbliższych latach (do roku 2010) nastąpi dalszy spadek liczby dzieci w wieku szkolnym, co przy dotychczasowej organizacji szkół podstawowych może wywołać pogłębienie problemów finansowych budżetu miasta. Według danych statystycznych na koniec 2003 roku w trzech szkołach podstawowych uczyło się tylko 520 dzieci, a liczba absolwentów w 2003 roku wynosiła tylko 95 dzieci. Pod względem liczby dzieci przypadających na jedną szkołę podstawową organizacja szkolnictwa podstawowego miała charakter zbliżony do obszarów wiejskich o znacznym stopniu rozproszenia zabudowy mieszkalnej.

Warunkiem utrzymania dotychczasowej organizacji szkół podstawowych jest wprowadzenie projektowanych zmian w systemie edukacji kraju, obejmujących obniżenie wieku szkolnego do 6 lat, co powinno doprowadzić do wzrostu liczby uczniów w szkołach.

Zapewnienie właściwego poziomu usług edukacyjnych w kolejnych latach wymaga aktywnego zarządzania jednostkami edukacyjnymi (w tym ograniczenia wydatków bieżących), poprawy zaopatrzenia szkół w pomoce naukowe oraz modernizacji budynków szkolnych i ich wyposażenia technicznego. Jest to możliwe do osiągnięcia tylko przy zwiększeniu zaangażowania mieszkańców miasta w sprawy poprawy jakości usług edukacyjnych.

Niepokojącym zjawiskiem jest niski udział dzieci objętych opieką przedszkolną, który w grupie dzieci w wieku od 3 do 5 lat wynosi około 50%. Ma to związek z trudną sytuacją ekonomiczną części mieszkańców miasta.

Plan rozwoju lokalnego miasta Poręba

Ochrona zdrowia

Na obszarze miasta działają trzy zakłady opieki ambulatoryjnej (w tym samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej), jedna praktyka lekarska oraz dwie apteki. Najbliższy szpital znajduje się w Zawierciu.

Poziom dostępności usług medycznych w Porębie jest niezadowalający. Liczba ludności przypadająca na jednego lekarza lub jednego stomatologa wielokrotnie przekracza średnią statystyczną dla powiatu zawierciańskiego i województwa śląskiego.

Mierniki dostępności usług ochrony zdrowia	Poręba	Zawiercie	powiat zawierciański	województwo śląskie
Liczba ludności na 1 lekarza	1771	321	594	378
Liczba ludności na 1 stomatologa	8855	2332	3388	2560
Liczba ludności na 1 pielęgniarkę	1265	137	268	187

Tabela 9. Wybrane wskaźniki dostępności usług ochrony zdrowia w Porębie na tle Zawiercia, powiatu zawierciańskiego i województwa śląskiego na dzień 31 grudnia 2003 roku.
(Źródło: Urząd Statystyczny w Katowicach).

Trudna sytuacja w zakresie dostępności usług medycznych jest nieco łagodzona bezpośrednim sąsiedztwem Zawiercia, gdzie poziom dostępności usług medycznych jest nieco wyższy niż średnia dla województwa śląskiego. Należy założyć, że poprawa dostępności do podstawowych usług medycznych nastąpi w wyniku działania mechanizmów rynku usług medycznych. Kluczowym zagadnieniem dla długookresowej poprawy dostępności i jakości usług medycznych (w tym specjalistycznych) jest reforma organizacji oraz finansowania służby zdrowia na poziomie kraju.

Do najważniejszych problemów funkcjonowania poradni miejskiej (SP ZOZ) należy zły stan techniczny budynku (głównie dachu), konieczność dostosowania warunków technicznych budynku do obsługi osób niepełnosprawnych oraz uzupełnienie posiadanej aparatury medycznej.

Kultura i sport

W mieście działa Miejski Ośrodek Kultury oraz dwie wypożyczalnie książek w ramach biblioteki publicznej. Miasto posiada także klub sportowy MKS Poręba. Ważnym obiektem dziedzictwa kulturowego jest budynek „Wieży wyciągowej” na terenie Fabryki Urządzeń Mechanicznych. Poręba nie posiada niestety sali kinowej, ani teatralnej.

Władze oraz ludność miasta przywiązują dużą wagę do tradycji przygotowania „prażonek porębskich”. Prażonki porębskie to tradycyjna potrawa z ziemniaków przygotowana na otwartym ogniu w żeliwnych kociołkach, przyrządzana co najmniej od ponad 200 lat. We wrześniu każdego roku organizowane są mistrzostwa w pieczeniu prażonek połączone z imprezami kulturalnymi. Zwyczaj organizowania pieczenia prażonek jest kontynuowany w szkołach, jak również przez dorosłych mieszkańców Poręby.

Miejski Ośrodek Kultury jest głównym miejscem organizowania imprez kulturalnych oraz spotkań. Jego działalność budzi jednak zastrzeżenia części mieszkańców Poręby ze

Plan rozwoju lokalnego miasta Poręba

względu na zbyt ubogi i mało atrakcyjny plan przedsięwzięć kulturalnych, szczególnie dla dzieci i młodzieży. Sam budynek ośrodka wymaga też wykonania prac modernizacyjnych oraz zakupu nowego wyposażenia.

Poręba odczuwa brak infrastruktury sportowej. Problem dotyczy już uczniów Szkoły Podstawowej i gimnazjum, którzy korzystają z jednej sali gimnastycznej. Niestety taka sytuacja uniemożliwia prowadzenie wszystkich zajęć z wychowania fizycznego w jednej sali. Budowa nowej hali sportowej, która będzie przeznaczona zarówno do prowadzenia zajęć szkolnych, jak i organizowania imprez sportowych, jest elementem planów inwestycyjnych gminy.

Stan techniczny obiektów infrastruktury kulturalnej oraz sportowej wymaga poważnych nakładów na ich remont i modernizację. Oprócz wydatków na modernizację Miejskiego Ośrodka Kultury konieczne jest przeznaczenie znacznych nakładów inwestycyjnych na modernizację basenu odkrytego, który może zostać zamknięty ze względu na zły stan techniczny. Remontu wymaga też budynek zabytkowy „Wieży wyciągowej”.

Ogólny opis stanu infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej w mieście został umieszczony w rozdziale trzecim.

W tym miejscu należy zwrócić uwagę na zagadnienia dostępu do informacji oraz promocji miasta. Wyznacznikiem stanu działań promocyjnych jest niezwykle trudny dostęp do informacji o Porębie w sieci internetowej. Strona internetowa Urzędu Miasta zawiera tylko podstawowe informacje o jednostkach organizacyjnych Urzędu, instytucjach publicznych oraz historii i stanie aktualnym miasta. Brak wielu informacji istotnych dla kształtowania pozytywnego wizerunku miasta i przyciągnięcia inwestorów. Nie są wykorzystane także możliwości prezentacji Poręby na stronach internetowych promujących Jurę Krakowsko-Częstochowską (zawierających bazę informacji turystycznej). Konieczne jest usprawnienie polityki informacyjnej, wykorzystanie strony internetowej do komunikacji z mieszkańcami, konsultacji planów rozwoju miasta i programów operacyjnych. Jest to warunek wsparcia przez mieszkańców przedsięwzięć niezbędnych dla rozwoju miasta.

Handel i inne usługi

W mieście działa prawie 100 sklepów oraz dwie stacje paliw. Liczba sklepów w Porębie świadczy o gorszej dostępności jednostek handlowych w Porębie niż w innych miastach powiatu zawierciańskiego. Podobnie kształtuje się sytuacja w zakresie dostępności drobnych usług rzemieślniczych i bytowych, a także w zakresie dostępności usług gastronomicznych. Ze względu na dostępność tych usług jakość życia mieszkańców Poręby znacznie ustępuje jakości życia mieszkańców Zawiercia oraz innych miast w województwie śląskim.

Istotnym problemem, który znajduje swoje odzwierciedlenie w głównych dokumentach planistycznych jest konieczność rozbudowy cmentarza komunalnego ze względu na ograniczoną powierzchnię cmentarza w aktualnych granicach.

Plan rozwoju lokalnego miasta Poręba

5.3 Bezpieczeństwo publiczne

Od 1991 roku w powiecie zawierciańskim policja notuje znaczący wzrost przestępczości kryminalnej. Jest to jeden z problemów postrzeganych za najbardziej istotne w codziennym życiu mieszkańców miasta. Jednocześnie spadł wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw kryminalnych, który w ostatnich latach oscyluje w granicach 50%. W Porębie odczuwa się szczególną uciążliwość przestępstw przeciwko mieniu, akty wandalizmu oraz chuligaństwa głównie w centralnej części miasta.

Tendencja wzrostu przestępczości, obserwowana w całym kraju, zdaniem socjologów wiąże się w dużym stopniu z sytuacją ekonomiczną ludności, a głównie z bezrobociem, które sprzyja zachowaniom patologicznym. Pojawiająca się grupa ludzi „wykluczonych” z pełnego życia społecznego staje się grupą, z której wywodzą się chuligani i przestępcy. Można jednocześnie zauważyć spadek zdolności społeczności lokalnych do utrzymania bezpieczeństwa i porządku bez państwowej interwencji. Rozluźnia się struktura społeczna, osłabiają normy, zanikają wzorce zachowań. Można się więc spodziewać, że o ile nie nastąpi znacząca poprawa sytuacji gospodarczej, to nie będzie możliwy spadek przestępczości.

Znając zagrożenia rada powiatu zawierciańskiego przyjęła w 2002 roku strategię poprawy bezpieczeństwa „Bezpieczny powiat 2001-2006”, w którym największą uwagę zwraca się na współpracę społeczności lokalnych z policją. Zadaniem władz samorządowych miasta Poręby będzie ścisła współpraca z policją oraz zapobieganie przestępczości.

Strategia „Bezpieczny powiat 2001-2006” wskazuje na znaczenie organizacji aktywnego spędzania wolnego czasu po lekcjach i w czasie wakacji lub ferii jako ważnego działania zapobiegającego tworzeniu się nieformalnych grup młodzieży, stwarzających zagrożenie dla bezpieczeństwa publicznego. Do najważniejszych zadań służących realizacji tej strategii można zaliczyć:

- udostępnienie po lekcjach boisk, świetlic i sal gimnastycznych przez dyrektorów szkół;
- organizacja zajęć dodatkowych, takich jak półkolonie, festyny, turnieje, zabawy lub dyskoteki i inne imprezy kulturalno-sportowe;
- udostępnienie obiektów i zapewnienie ich obsługi przez administrację osiedli mieszkaniowych;
- umożliwienie taniego i łatwego dostępu do bibliotek, klubów, ośrodków sportowych;
- zaangażowanie kościoła, organizacji, stowarzyszeń społecznych i kulturalnych w realizację strategii poprawy bezpieczeństwa.

Czyny chuligańskie, takie jak niszczenie mienia komunalnego i dewastacja zieleni są często następstwem pijaństwa młodzieży. Z przeprowadzonych badań wynika, że 54 % dzieci w szkołach gimnazjalnych i średnich miało kontakt z alkoholem. Istotne więc będzie ograniczenie dostępu młodzieży do alkoholu, a także zapobieganie działalności na terenie szkół pośredników w sprzedaży narkotyków.

Władze miasta będą wspierać lokalne inicjatywy „samoobrony”, programy pomocy sąsiedzkiej i obywatelskie patrole. Będą stopniowo wprowadzane punkty monitoringu obiektów i miejsc szczególnie zagrożonych działaniami przestępczymi. Będą też wspierać organizacje pomocy ofiarom przestępstw, w tym ofiarom przemocy w rodzinie. Zadaniem administracji lokalnej będzie pomoc w znalezieniu lokalu dla takich organizacji oraz udzielanie informacji osobom poszukującym pomocy.

Plan rozwoju lokalnego miasta Poręba

5.4 Pomoc społeczna

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Porębie zajmuje się udzielaniem pomocy finansowej, rzeczowej i usługowej zgodnie z ustawą o pomocy społecznej. W budynku Miejskiego Ośrodka Kultury działa również świetlica środowiskowa.

Wielkość środków pieniężnych przeznaczanych na świadczenia pomocy społecznej jest niewystarczająca. Począwszy od 1999 roku nastąpił spadek kwoty środków budżetu państwa przeznaczonych na świadczenia, co przy znacznym wzroście bezrobocia doprowadziło do niedoboru środków finansowych na wypłatę świadczeń i w konsekwencji do zawężenia zakresu świadczonej pomocy społecznej.

Do najczęstszych powodów przyznania świadczeń należą problemy finansowe wynikające z bezrobocia członków rodziny, alkoholizm, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz w prowadzeniu gospodarstwa domowego, a także niepełnosprawność oraz długotrwała choroba. W Porębie mniej odczuwalnym problemem społecznym jest ubóstwo oraz bezdomność.

W 2004 roku weszła w życie nowa ustawa o pomocy społecznej, która wprowadza istotne zmiany w funkcjonowaniu instytucji pomocy społecznej. Ustawa ma za zadanie wspierać procesy reintegracji zawodowej, reintegracji społecznej, usamodzielnienia osób dotkniętych dysfunkcjami oraz prowadzenie profilaktyki społecznej. Ważną rolę w nowym systemie pomocy społecznej spełnia również ustawa o zatrudnieniu socjalnym z 2003 roku, która jest istotna ze względu na określenie grupy wsparcia, do której zaliczono bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące.

Institucją przewidzianą do realizacji zadań określonych w ustawie o zatrudnieniu socjalnym jest Centrum Integracji Społecznej. Utworzenie takiej instytucji w Porębie jest jednym z elementów planu rozwoju lokalnego. Status Centrum Integracji Społecznej nadaje wojewoda, a sama instytucja działa na podstawie ustawy o finansach publicznych.

Obok utworzenia Centrum Integracji Społecznej założenia polityki społecznej przewidują powstanie w Porębie kolejnych ośrodków wspierania osób zagrożonych społecznym wykluczeniem:

- środowiskowego domu samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- ośrodka wsparcia dziecka i rodziny, w którym mieściłby się ośrodek interwencji kryzysowej wraz z hostelem dla matek z dziećmi, zagrożonych przemocą w rodzinie oraz świetlica socjoterapeutyczna z odpowiednim zapleczem (kuchennym, sanitarnym oraz pracowniami dla dzieci i młodzieży).

Rozdział 6. Zadania służące realizacji planu rozwoju

Podstawowym dokumentem określającym cele rozwoju gminy i zadania służące realizacji celów jest strategia rozwoju. Aktualna strategia rozwoju miasta została opracowana w 2001 roku. Zmiany zachodzące w Polsce w związku z wstąpieniem do Unii Europejskiej spowodowały konieczność dostosowania metodyki i zagadnień planowania strategicznego do obowiązujących standardów Unii. W trakcie prac nad planem rozwoju lokalnego dokonano weryfikacji celów i zadań strategii rozwoju miasta, która wykazała liczne niedociągnięcia przyjętych rozwiązań i konieczność ponownego sformułowania celów i zadań planu. Do najważniejszych przyczyn dezaktualizacji strategii należą:

- niezadowalający poziom materiałów diagnostycznych przekazanych grupie „liderów rozwoju lokalnego”;
- brak weryfikacji zakresu uprawnień decyzyjnych władz miasta przy ocenie rozwiązań zaproponowanych przez „liderów rozwoju lokalnego”;
- niedostateczne uwzględnienie zagadnień przestrzennych w strategii, czego dowodem są znaczne rozbieżności treści strategii rozwoju miasta i studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta;
- przyjęcie metodologii opracowania strategii opartej na szerokiej partycypacji osób, wyłonionych przez władze miasta i autorów strategii, bez dostatecznej weryfikacji poglądów i rozwiązań zaprezentowanych w strategii (brak roli ekspertów w procesie planowania).

W konsekwencji prace nad przygotowaniem planu rozwoju lokalnego polegały również na redefinicji podstawowych celów oraz na określeniu reguł strategicznych wyboru zadań przyjętych w planie.

Podstawowe cele i reguły podejmowania decyzji dotyczących wyboru zadań dla realizacji planu są przedstawione w rozdziale drugim.

6.1 Możliwości finansowe budżetu miasta

Sytuacja finansowa budżetu miasta jest od wielu lat związana z bieżącą sytuacją gospodarczą największego zakładu przemysłowego w Porębie – Fabryki Urządzeń Mechanicznych. Problemy finansowe tego zakładu są przyczyną problemów z realizacją planów budżetowych. Przyspieszenie procesu restrukturyzacji Fabryki Urządzeń Mechanicznych jest warunkiem stabilności polityki budżetowej oraz wzrostu wydatków inwestycyjnych na realizację zadań przyjętych w planie.

Wielkość dochodów i wydatków budżetu w przeliczeniu na 1 mieszkańca kształtuje się na poziomie znacznie odbiegającym od średnich dla województwa śląskiego. Należy również do najniższych w powiecie zawierciańskim (8 miejsce na 10 gmin). Ogólna kwota dochodów i wydatków budżetu miasta w 2003 roku nie przekroczyła 10 mln zł.

Plan rozwoju lokalnego miasta Poręba

Wyszczególnienie	Dochody w tys. zł	Dochody na 1 mieszkańca w zł	Wydatki w tys. zł	Wydatki na 1 mieszkańca w zł	Wydatki inwestycyjne do ogółu wydatków w %
województwo śląskie	9514683,7	2014,7	9726848,2	2059,7	16,3%
Poręba	9901,8	1120,9	9707,4	1098,9	3,0
Zawiercie	67068,6	1248,3	63241,7	1177,1	7,5
Łazy	15748,5	979,6	17129,6	1065,5	5,7
Ogrodzieniec	9835,8	1025,8	10500,6	1095,2	2,4
Pilica	11962,3	1287,9	11236,7	1209,8	8,6
Szczekociny	11840,3	1389,4	12069,8	1416,3	15,5
Irządze	4064,0	1367,9	4102,0	1380,7	5,4
Kroczyce	7925,4	1291,8	7662,8	1249,0	10,2
Włodowice	6654,6	1265,9	6945,8	1321,3	16,1
Żarnowiec	6073,8	1213,6	5979,4	1158,3	12,6

Tabela 10. Budżety gmin w powiecie zawierciańskim w 2003 roku.
(Źródło: Urząd Statystyczny w Katowicach).

W kolejnych latach występują problemy z realizacją założonych wydatków budżetowych. Jest to następstwem zaległości w płatności podatków lokalnych. Okresowa poprawa sytuacji nastąpiła w I połowie 2004 roku, kiedy FUM Poręba zapłaciła zaległe podatki. W II połowie 2004 roku zaległości podatkowe FUM Poręba zaczęły ponownie wzrastać ze względu na pogorszenie się sytuacji finansowej zakładu.

Rok budżetowy	Plan wydatków w zł	Wydatki poniesione w zł
2002	9 846 340	8 616 251
2003	10 441 544	9 707 413
2004	12 923 704	(przewidywane) 12 583 574

Tabela 11. Plan wydatków i wielkość wydatków budżetu Poręby poniesionych w latach 2002-2004.
(Źródło: Urząd Miasta w Porębie).

Budżet miasta odzwierciedla cechy charakterystyczne struktury gospodarczej miasta:

- duży udział gruntów użytkowanych rolniczo,
- dużą powierzchnię obszarów leśnych,
- niewielki udział terenów przemysłowych w ogólnej powierzchni miasta,
- słabo rozwinięty sektor małych i średnich przedsiębiorstw,
- dominacja dużego zakładu przemysłowego, który nie ma korzystnego oddziaływania na otoczenie gospodarcze.

Taka struktura gospodarcza nie sprzyja rozwojowi gospodarczemu miasta. Wielkość dochodów budżetowych jest stosunkowo niska, a ogłoszenie upadłości FUM Poręba może spowodować bardzo poważne konsekwencje dla całego budżetu. W takich warunkach jest niezwykle trudno opracować szczegółowy plan inwestycyjny na okres na kilku lat.

Świadectwem bardzo trudnej sytuacji budżetowej miasta jest udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem, który w 2003 r. wynosił zaledwie 3%. Ograniczenie

Plan rozwoju lokalnego miasta Poręba

wydatków inwestycyjnych jest nie tylko wynikiem niskich dochodów budżetowych, lecz także efektem niemożności realizacji zaplanowanych wydatków. Wystąpienie zaległości podatkowych lub po prostu osiągnięcie niższych dochodów powoduje w pierwszej kolejności redukcję wydatków inwestycyjnych. Może również wywoływać dramatyczne sytuacje w razie rozpoczęcia projektów inwestycyjnych, kiedy budżet miasta nie może dokonać płatności za wykonane roboty lub usługi.

Udział wydatków inwestycyjnych w budżecie miasta jest bardzo niski i uniemożliwia realizację ambitnych projektów inwestycyjnych. W ciągu kilku lat spadł z 10,1% w 1999 roku do 3% w 2003 roku, a w 2005 roku przewiduje się spadek udziału wydatków inwestycyjnych do 2,16% ogółu wydatków kwota 260 tys. zł). Ten wskaźnik może nieco poprawić uwzględnienie wydatków w kwocie 300 tys. zł na opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Realizacja zadań zapisanych w planie rozwoju lokalnego oraz możliwość korzystania ze środków funduszy strukturalnych Unii Europejskich wymaga znacznego zwiększenia poziomu wydatków inwestycyjnych. Ponieważ nie można założyć znacznego zwiększenia dochodów budżetowych w najbliższych latach to jedyną możliwością uzyskania dodatkowych środków finansowych na inwestycje jest głęboka restrukturyzacja budżetu miasta (w tym ograniczenie wydatków bieżących).

Obszar	Obszar
Struktura gospodarcza miasta, w tym rolnictwo	Zmiany w gospodarowaniu przestrzenią
Zadania: 1. Przyspieszenie procesu restrukturyzacji Fabryki Urządzeń Mechanicznych w celu uzyskania zaległych wpłat do budżetu miasta.2. Opracowanie kompleksowej oferty inwestycyjnej miasta dla potencjalnych inwestorów, w szczególności dla obiektów w centrum miasta.3. Rozwój turystyki poprzez lepsze wykorzystanie traktów leśnych dla turystyki pieszej oraz rozwój turystyki rowerowej i konnej.4. Promocja i wykorzystanie dla turystyki zabytków kultury przemysłowej oraz budownictwa drewnianego we Fryszerce.5. Wspieranie rozwoju rolnictwa specjalistycznego oraz gospodarstw agroturystycznych.	Zadania: 1. Opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.2. Opracowanie koncepcji programowo-przestrzennej uporządkowania i rozwoju centrum miasta.3. Przygotowanie programu rewitalizacji wybranych obszarów miasta, w tym obszaru byłej jednostki wojskowej.4. Uregulowanie spraw własnościowych gruntów i budynków przeznaczonych do zagospodarowania w zakresie działalności gospodarczej.5.6.

Obszar	Obszar
Jakość życia, w tym mieszkalnictwo	Infrastruktura techniczna

Plan rozwoju lokalnego miasta Poręba

Zadania: 1. Tworzenie warunków dla budowy osiedla mieszkaniowego „Na Stoku” (rejon ul. Partyzantów) oraz w rejonie ul. Wypoczynkowej.2. Modernizacja miejskiego ośrodka zdrowia (SP ZOZ), w tym remont dachu, dostosowanie ośrodka do poruszania się osób niepełnosprawnych (montaż windy) oraz poprawa wyposażenia w sprzęt i aparaturę medyczną.3. Budowa nowej hali sportowej.4. Modernizacja basenu odkrytego.5. Przygotowanie koncepcji oraz utworzenie Centrum Integracji Społecznej.	Zadania: 1. Budowa sieci kanalizacyjnej wraz z przepompowniami. Oddzielenie sieci kanalizacji sanitarnej od kanalizacji wód opadowych.2. Modernizacja części biologicznej oczyszczalni ścieków.3. Modernizacja lub rozbudowa komunalnego wysypiska odpadów.4. Wprowadzenie selektywnej zbiórki odpadów oraz budowa zakładu przeróbki odpadów.5. Remonty oraz modernizacja dróg gminnych.6. Modernizacja komunalnych zasobów mieszkaniowych.

Obszar	Obszar
Ochrona środowiska naturalnego	Ochrona dziedzictwa kulturowego

Plan rozwoju lokalnego miasta Poręba

Zadania:

1. Opracowanie gminnego programu ochrony środowiska.
2. Inwentaryzacja i waloryzacja zasobów przyrodniczych gminy.
3. Doprowadzenie do utworzenia dwóch rezerwatów przyrody: „Las Poręba” i „Poręba – Stawki”.
4. Zaprojektowanie i zasadzenie zieleni ochronnej wzdłuż dróg o dużym natężeniu ruchu i w obszarze węzłów drogowych lub skrzyżowań.
5. Ustanowienie stref ochrony pośredniej ujęć wody.
6. Monitoring wód podziemnych wokół obiektów uciążliwych dla środowiska, zwłaszcza wyłączonego z eksploatacji składowiska odpadów na południe od Kierszuli.
7. Ustanowienie strefy Obszaru Chronionego Krajobrazu w dolinie Czarnej Przemszy.
8. Objęcie ochroną zespołu dębów położonych przy ul. Zakładowej oraz gruszy przy ul. Dzielnej.
9. Zachowanie terenów otwartych o dużych walorach krajobrazowych (zwłaszcza w rejonie Fryszerki) – wykluczenie zabudowy wzdłuż ciągów widokowych i w otoczeniu punktów widokowych.

Zadania:

1. Przeprowadzenie renowacji oraz prac konserwatorskich obejmujących zabytkowy piec do przetapiania rudy – tzw. „wieżę wyciągową”, a także oczyszczenie terenu i rozbiórka zdewastowanych obiektów przemysłowych wokół wieży.
2. Inwentaryzacja architektoniczna obiektów drewnianego budownictwa mieszkaniowego i gospodarczego we Fryszerce dla określenia możliwości utworzenia skansenu.
3. Bieżąca ochrona i renowacja obiektów zabytkowych, w tym małej architektury sakralnej.
4. Inwentaryzacja i ochrona stanowisk badań archeologicznych

Plan rozwoju lokalnego miasta Poręba

Literatura i dokumenty wykorzystane w planie:

1. Bezrobocie w województwie śląskim w 2004 roku, Urząd Statystyczny w Katowicach, kwartalnik 4, Katowice, marzec 2005.
2. Developing a Town and City Indicators Database, Urban Research Summary, Number 17 (2004), Office of the Deputy Prime Minister, London.
3. Mapping Out The Future. Kent and Medway Structure Plan. Future Policy Directions, Kent Country Council and Medway Council, marzec 2002.
4. Niewiadomski Zygmunt, Prawne i instytucjonalne bariery realizacji projektów inwestycyjnych współfinansowanych środkami Unii Europejskiej, Katedra Prawa Gospodarczego Szkoły Głównej Handlowej, Warszawa. (Ekspertyza wykonana na zlecenie Departamentu Koordynacji Polityki Strukturalnej w Ministerstwie Gospodarki i Pracy w trakcie prac nad projektem Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007-2013).
5. Plan gospodarki odpadami dla miasta Poręba na lata 2004-2011 (projekt), Arcadis Ekokonrem, oddział w Katowicach, sierpień 2004.
6. Plan rozwoju lokalnego miasta Milanówka, styczeń 2005.
7. Podstawowe informacje ze spisów powszechnych. Gminy miejskie – województwo śląskie. Tablice dla gmin – Poręba, Urząd Statystyczny w Katowicach, (www.stat.gov.pl/urzedy/katow/pages/doc11/n_poreba.pdf). Jest to publikacja prezentująca wyniki narodowego spisu powszechnego w 2002 roku.
8. Program ochrony środowiska dla powiatu zawierciańskiego na lata 2004-2011, Arcadis Ekokonrem, oddział w Katowicach, grudzień 2003.
9. Strategia rozwoju miasta Poręba, Główny Instytut Górnictwa, kwiecień 2001.
10. Strategia rozwoju turystyki w powiecie zawierciańskim, Starostwo Powiatowe w Zawierciu, wrzesień 2004.
11. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Poręba. Kierunki rozwoju przestrzennego, P. U. H. Art. – Projekt, Kraków, październik 2002.
12. Wybrane dane o powiatach i gminach w 2003 roku, Urząd Statystyczny w Katowicach (www.stat.gov.pl/urzedy/katow/pages/powiaty.htm).